

gemeente
Schiedam

Verder voor een kleurrijke stad

Geactualiseerde cultuurvisie Schiedam

Verder voor een kleurrijke stad
Geactualiseerde cultuurvisie Schiedam
juni 2024

Colofon

Cultuurvisie:
gemeente Schiedam

Tekst:
team Cultuur & vrije tijd

Vormgeving:
b creative agency

Voorwoord

Met rake woorden geeft onze stadsdichter terug hoe Schiedammers cultuur beleven. Wat ze (willen) doen in hun vrije tijd, waar ze graag komen en met wie. Hij ging mee 'de hort' op *"naar plekken waarvan we dachten elkaar nooit te ontmoeten."* Zijn gedicht bekrachtigt hoe belangrijk het is om aan te sluiten bij wat mensen bezighoudt. *"Dat je ziet dat de stad inspeelt - Op wie je bent en hoe je voelt."*

We zullen de gedachte moeten omdraaien over hoe cultuur toegankelijk wordt voor een breder en divers publiek. Erop af in plaats van 'kom naar ons toe'. Mijn wens is dat Schiedammers cultuur in hun eigen omgeving, hun eigen buurtje (mee)maken. Omdat cultuur in de meest brede zin van het woord bijdraagt aan het geluk van mensen. Ook ondernemers spelen een belangrijke rol in de Schiedamse samenleving. Ik zie kansen om cultuur te verweven met de maakindustrie waar Schiedam om bekendstaat.

Deze geactualiseerde cultuurvisie geeft de gemeente focus. Vanuit een brede kijk op cultuur kiest de gemeente om in te zetten op drie programma's. En daarmee de beweging te stimuleren om met cultuur aan te sluiten bij jongeren, cultuur in de wijken te brengen en te etaleren in de stad. Op een manier die past bij de multiculturele identiteit van Schiedam en wat de stad nodig heeft, onderscheidend van het culturaanbod in de regio.

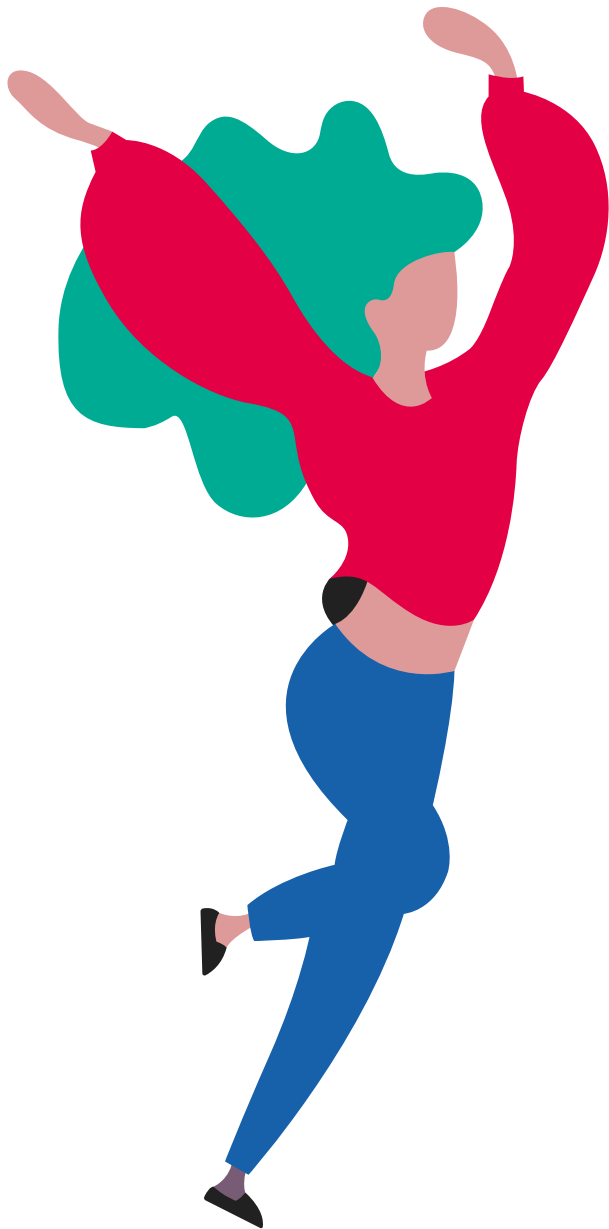
Inhoudelijke focus betekent dat er nadrukkelijke keuzes gemaakt worden over hoe de gemeente middelen inzet voor cultuur en ondersteuning van haar partners. Er komen nieuwe richtlijnen voor de verdeling van subsidies, wat verandering betekent voor huidige en toekomstige subsidierelaties. Dit is ook noodzakelijk met het oog op financiële uitdagingen die deze tijd met zich meebrengt. Creativiteit vanuit de gemeente en de gemeenschap is nodig om nieuwe invulling te geven aan het culturele aanbod van de stad om de Schiedammers cultuur te laten beleven en maken.

Ik zie het als een gezamenlijke beweging waarin we verder komen. Dans is voor mij een krachtige metafoor. In een dans ontdek je het ritme van beweging in je omgeving, je gaat erin mee, neemt eraan deel, voegt eraan toe. Je kunt alleen dansen, maar het is zoveel leuker om het samen te doen. It takes two to tango! Het is spannend om de kring te verruimen. Door (onbekende) partners te vragen om mee te dansen én te willen ervaren dat de dans die zij dansen waarde toevoegt. *"Weten waar vandaan – Om te bepalen waar naar toe – Sleutel tot succes blijft – Dat je dit samen doet."*

Frans Hamerslag

Wethouder cultuur, namens het college van burgemeester en wethouders van Schiedam

Rode draad

Het gedicht 'Op de reis naar verbinding en cultuur' van stadsdichter KMR loopt als een inspirerende rode draad door deze cultuurvisie.

Op de reis naar verbinding en cultuur komen we elkaar tegen Op plekken waarvan we dachten Elkaar nooit te ontmoeten Kijken in reflecties Van wat we altijd misten Weerspiegelen de gedachte Van bewoners en cultuur in het

Lees het gehele gedicht.

Verder voor een kleurrijke stad

Samenvatting

routes onzeker Binnen nauwe straten Reiken naar gewenste vrijheid Wordt participeren lastig Als gevoel niet uitreikt Gevoel voor de traditie Gevoel voor het thuisland Gevoel voor de herkenning

Als er wordt gezien wat we voelen
Kunnen we dat beschrijven in groepen
Met gelijkgestemden
Die onvoorwaardelijk begrijpen wat we bedoelen

Na stemmen en zingen
Tijdens koffie en kletsen
Komt men erachter
Hoe onze levens werken

Door te spreken en verwerken
Te luisteren en beseffen
Naar verhalen van elkaar
Waardoor we elkaar leren kennen

Speuren naar rolmodellen Waarin wij ons herkennen Ons niet alleen voelen In het leven dat we

Inhoud

1 Introductie

2 Kijk op cultuur

- 2.1 Cultuur geeft kleur aan Schiedam 11
- 2.2 De waarde van cultuur 12
- 2.3 De culturele identiteit van Schiedam 14
- 2.4 Breedtecultuur en de creatieve cyclus 17

3 Culturele basisinfrastructuur om breedtecultuur te faciliteren 19

- 3.1 Basisprogramma 20
- 3.2 Focusprogramma's 20
  - Jeugd- en jongerencultuur 20
  - Impact maken met cultuur in de wijk 21
  - Cultuur in de etalage van de stad 23
- 3.3 Programma Vrije ruimte 23

4 Totstandkoming van de geactualiseerde visie 24

5 Bijlagen 30

1 Introductie

“Schiedam heeft een rijk cultureel leven dat onlosmakelijk onderdeel uitmaakt van het DNA van de stad.” Met deze zin start de cultuurvisie De Culturele Schijf van Vijf uit 2017.¹ Dit is nog steeds een belangrijk gegeven. Schiedam is Schiedam niet zonder haar rijke aanbod aan cultuur. Cultuur is van belang voor een levendige, bruisende en toekomstbestendige stad. Het levert een bijdrage aan een groot aantal maatschappelijke doelen en uitdagingen waar de gemeente Schiedam met haar inwoners en partners aan werkt.

De afgelopen jaren was de cultuurvisie De Culturele Schijf van Vijf daar een goed instrument voor. De stad is voortdurend aan verandering onderhevig en de maatschappelijke doelen die daaraan verbonden zijn, gaan mee met de tijd. Daarom is ervoor gekozen om de Schijf van Vijf te actualiseren, om zorg te dragen dat ook de cultuurvisie relevant is en blijft en bekostigd kan worden. Niet alleen vanuit gemeentelijke subsidies en regelingen, maar ook vanuit de Schiedamse gemeenschap, fondsen en crowdfunding. Aandachtspunt daarbij is dat een eerlijker beloning van werkenden in de culturele sector de norm wordt (Fair Practice Code).

¹ De culturele Schijf van Vijf, geactualiseerde cultuurvisie Schiedam, vastgesteld door de gemeenteraad in 2017.

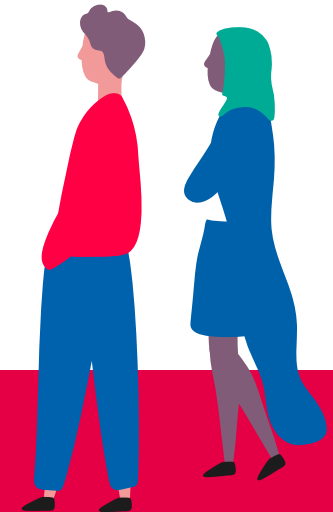
Als basis van de actualisatie hebben zes uitgangspunten gediend die onderdeel uitmaken van de Startnotitie Cultuurvisie.² Deze uitgangspunten bouwen voort op en zijn een verdieping van de cultuurvisie De Culturele Schijf van Vijf.

² Startnotitie Cultuurvisie Schiedam, Verder voor een kleurrijke stad, vastgesteld door de gemeenteraad op 3 oktober 2023.

Met de geactualiseerde visie wil de gemeente:

- > behouden en versterken wat goed is, dus koesteren waar Schiedam trots op mag zijn en wat uniek is voor de stad en in de regio;
- > de beweging stimuleren van verbreding en vernieuwing in het superdiverse³ Schiedam: aansluiten bij behoeften en ideeën van een zeer diverse groep inwoners en dit veelsoortige, dynamische culturaanbod voor hen toegankelijk maken.

Dit lukt alleen samen met bestaande én nieuwe partijen: van instellingen, verenigingen, (amateur)kunstenaars en makers tot en met de brede kring van initiatiefnemers, ondernemers, partners en fondsen die niet alleen de waarde van cultuur onderschrijven, maar ook luisteren naar de stad en financieel willen bijdragen. Daarom is deze geactualiseerde visie tot stand gekomen met inbreng van Schiedammers, culturele en maatschappelijk partners, ondernemers en ambtenaren uit verschillende werkvelden.

Uitvoeringskader

Bij deze geactualiseerde cultuurvisie hoort een uitvoeringskader. Daarin staat het instrumentarium dat de gemeente inzet om de visie uitvoerbaar te maken. Het biedt duidelijkheid en houvast in wat wel en niet mede mogelijk kan worden gemaakt vanuit de gemeente. Het instrumentarium zoals beschreven in het uitvoeringskader bestaat uit ruimte voor cultuur (fysieke plekken), zichtbaarheid van cultuur (netwerken, onderzoek, communicatie en promotie) en budget voor cultuur (subsidies met vrije ruimte voor vernieuwing).

Direct naar uitvoeringskader

³ De term superdiversiteit gaat in de essentie over de diversiteit binnen de diversiteit. Hiermee wordt bedoeld dat niet alleen het aantal mensen met een migratieachtergrond toeneemt, maar ook de diversiteit binnen die groepen zelf. [Movisie, 2021](#).

2 Kijk op cultuur

2.1 Cultuur geeft kleur aan Schiedam

Cultuur maken en meemaken doet wat met je. In een bandje spelen, op het toneel staan, zingen, een prachtig schilderij, een aangrijpend verhaal, een adembenemende film, een sprankelend evenement...

Het prikkelt de verbeelding en biedt onverwachte inzichten. Je wordt er blij van, kunt ontroerd raken.

Cultuur kan ook uitdagen of een ongemakkelijk gevoel geven, omdat het een spiegel voorhoudt.

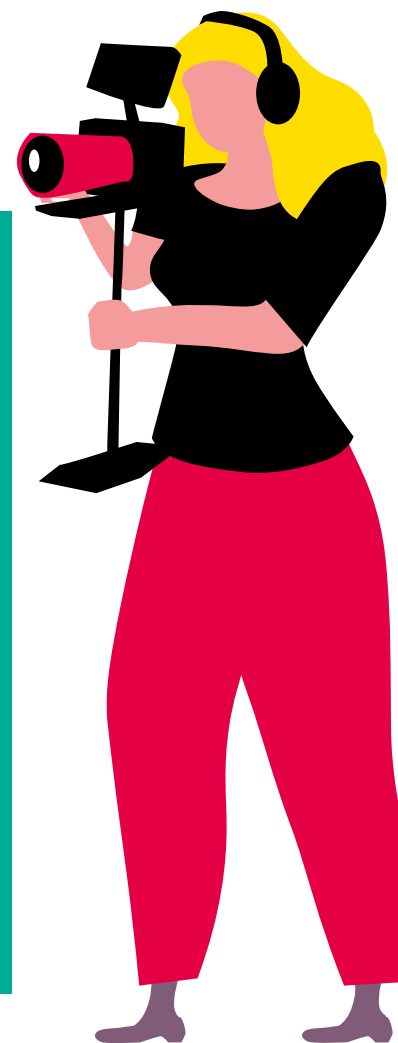
Kortom: we worden allemaal geraakt of gevormd door cultuur. En andersom: iedereen doet mee aan het maken van cultuur, in welke vorm dan ook.

Het begrip 'cultuur' start bij het maken van heel uiteenlopende uitingen: dans, muziek, theater, beeldende kunst, architectuur, vormgeving, letteren, film, nieuwe media, culturele evenementen, kunstwerken in de buitenruimte en levend (immaterieel) erfgoed.

Nieuwe(re) kunstzinnige en creatieve uitingen maken er deel vanuit, zoals urban, spoken word en community art. We gebruiken de term 'breedtecultuur' om te benadrukken dat het gaat om alle mogelijke disciplines die nieuwe smaken, nieuw publiek, nieuwe makers vertegenwoordigen.

Als we spreken over cultuur, bedoelen we altijd kunst, cultuur en immaterieel erfgoed.

We verbinden aan cultuurvormen geen kwalificaties.

2.2 De waarde van cultuur

Artistieke waarde: cultuur is een inspiratiebron waar ieder mens op een eigen manier uit kan putten

Cultuur heeft een intrinsieke, innerlijke waarde, die niet 'meetbaar' is. Het heeft unieke eigenschappen en kenmerken die waardevol zijn voor mensen op een dieper niveau van identiteit en zingeving. Het voegt betekenis, schoonheid en expressie toe aan de menselijke ervaring. Daarmee is het een bron van persoonlijke verrijking.

Sociale waarde: cultuur verbindt, zorgt voor dialoog, overbrugt en helpt bij het begrijpen van verschillen. Het bevordert sociale cohesie en inclusie

Cultuur heeft positieve effecten op bijvoorbeeld gezondheid, onderwijs, leefbaarheid en veiligheid. De sociale waarde van kunst is regelmatig onderwerp van onderzoek. De welzijns waarde, zowel mentaal als fysiek, wordt steeds bevestigd.⁴ Zo draagt cultuur bij aan de aanpak van laaggeletterdheid en aan het doorbreken van taboes, bijvoorbeeld over leven in armoede. Als mensen elkaar beter kennen en begrijpen, ontstaat er meer sociale cohesie en worden bewoners actiever. Cultuur heeft hier een bewezen waarde in.

⁴ World Health Organization (WHO) in 2019.

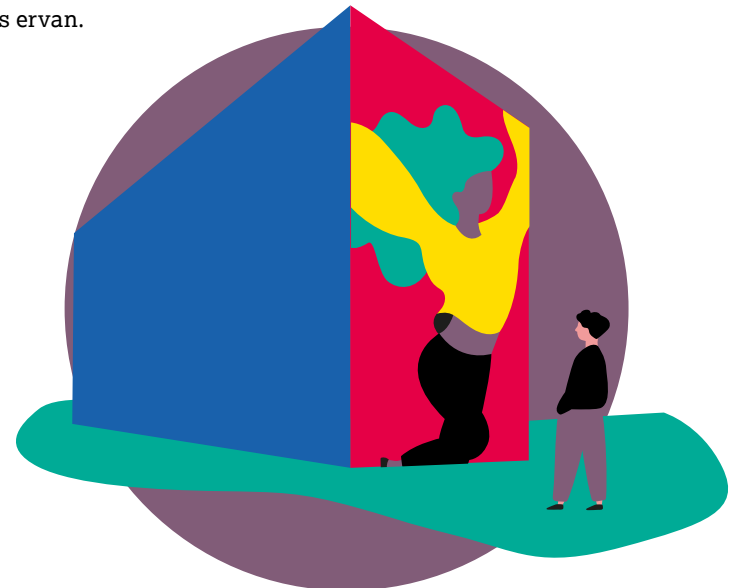

Economische waarde: cultuur versterkt vestigingsklimaat

De culturele sector en de culturele voorzieningen in de stad hebben belevingsimpact. Hierdoor kan de vrijetijdseconomie zich steeds meer ontwikkelen. Exposities, voorstellingen en evenementen trekken bezoekers naar Schiedam en zorgen voor economische spin-off waar detailhandel en horeca profijt van hebben. Schiedam profileert zich als innovatieve maakstad. De culturele sector is een bron van ideeën en conceptontwikkeling die als katalysator voor innovatie kan dienen. Het meer aan elkaar verbinden van deze maakindustrie en de culturele sector versterkt de economische ontwikkeling van de stad.

Ruimtelijke waarde: cultuur heeft effect op hoe mensen de omgeving om zich heen ervaren

Cultuur heeft impact op de fysieke omgeving en de ruimtelijke ordening van een gebied. Culturele elementen, zoals architectuur, kunstwerken, historische locaties en culturele instellingen, beïnvloeden de ruimtelijke kwaliteit, identiteit en beleving van een plaats in positieve zin. De leefomgeving wordt ermee verrijkt, waardoor sociale interactie en gemeenschapsbinding worden bevorderd en het gevoel van trots onder bewoners wordt aangewakkerd voor hun buurt en stad. De creatieve inrichting van de publieke ruimte is bovendien belangrijk voor de veiligheidsbeleving van gebruikers ervan.

2.3 De culturele identiteit van Schiedam

Cultuur maakt onlosmakelijk onderdeel uit van het DNA van Schiedam en vormt het unieke karakter van de stad. Cultuur zit verweven in de kernwaarden waarmee Schiedam zichzelf op de kaart zet: 'authentiek, levendig en vernieuwend'. De culturele identiteit van Schiedam wordt gekenmerkt door verschillende elementen die de stad uniek maken.

Schiedam staat bekend om zijn rijke jenevergeschiedenis, met historische distilleerderijen en molens die nog steeds een belangrijk onderdeel vormen van het bijzondere cultureel erfgoed van de stad. Deze jeneverindustrie en de bijbehorende productie van met name glas trok in de jaren '50 de eerste immigranten naar de stad. Zo werd de basis gelegd voor de huidige diverse samenleving in Schiedam. De architectuur van Schiedam, met zijn historische grachtenpanden, havens en karakteristieke gevels, draagt ook bij aan de culturele identiteit van de stad en weerspiegelt de evolutie van Schiedam door de eeuwen heen. Daarnaast heeft de stad een levendige kunst- en cultuurscene, met diverse galleries, culturele evenementen en festivals en een verscheidenheid aan beeldende kunst in de openbare ruimte, die bijdraagt aan de creatieve dynamiek van de gemeenschap.

Het sociale leven speelt een belangrijke rol in de culturele identiteit van Schiedam: tal van lokale verenigingen, buurtcentra en culturele instellingen verbinden en versterken de gemeenschap. Van oudsher heeft de stad koren-, toneel- en muziekverenigingen, die vaak al heel lang bestaan en tot op de dag van vandaag bijdragen aan het culturele Schiedamse leven.

Als middelgrote stad in een sterk verstedelijkte agglomeratie onder de rook van Rotterdam heeft Schiedam geen centrumfunctie. Niettemin is geïnvesteerd in culturele voorzieningen die bijzonder zijn voor de schaal van de gemeente. Daardoor heeft de stad nu een museum met nationale bekendheid dat onderdeel uitmaakt van de landelijke culturele basisinfrastructuur.⁶

Schiedam is een stad volop in beweging. De kunst is om ook met cultuur mee te bewegen op het ritme van de superdiverse stad. Om gevarieerd en toegankelijk te zijn in het aanbod en de faciliteiten om cultuur te beleven en zelf te maken. En om daarbij scherp te beargumenteren of een bepaalde culturele activiteit past bij de identiteit van Schiedam, aanvullend op wat er al is in de regio. Juist door met een bredere blik te kijken, kunnen zich mogelijkheden aandienen voor krachtenbundeling, ook in financiële zin.

⁶ 'Het landelijke culturele subsidiestelsel wordt de culturele basisinfrastructuur (bis) genoemd. Het is een vierjarig subsidieverlening aan culturele instellingen op het gebied van: podiumkunsten, musea, beeldende kunst, film, letteren, ontwerp, ontwikkeling & vernieuwing en ondersteunende instellingen.' <https://www.cultuursubsidie.nl/>

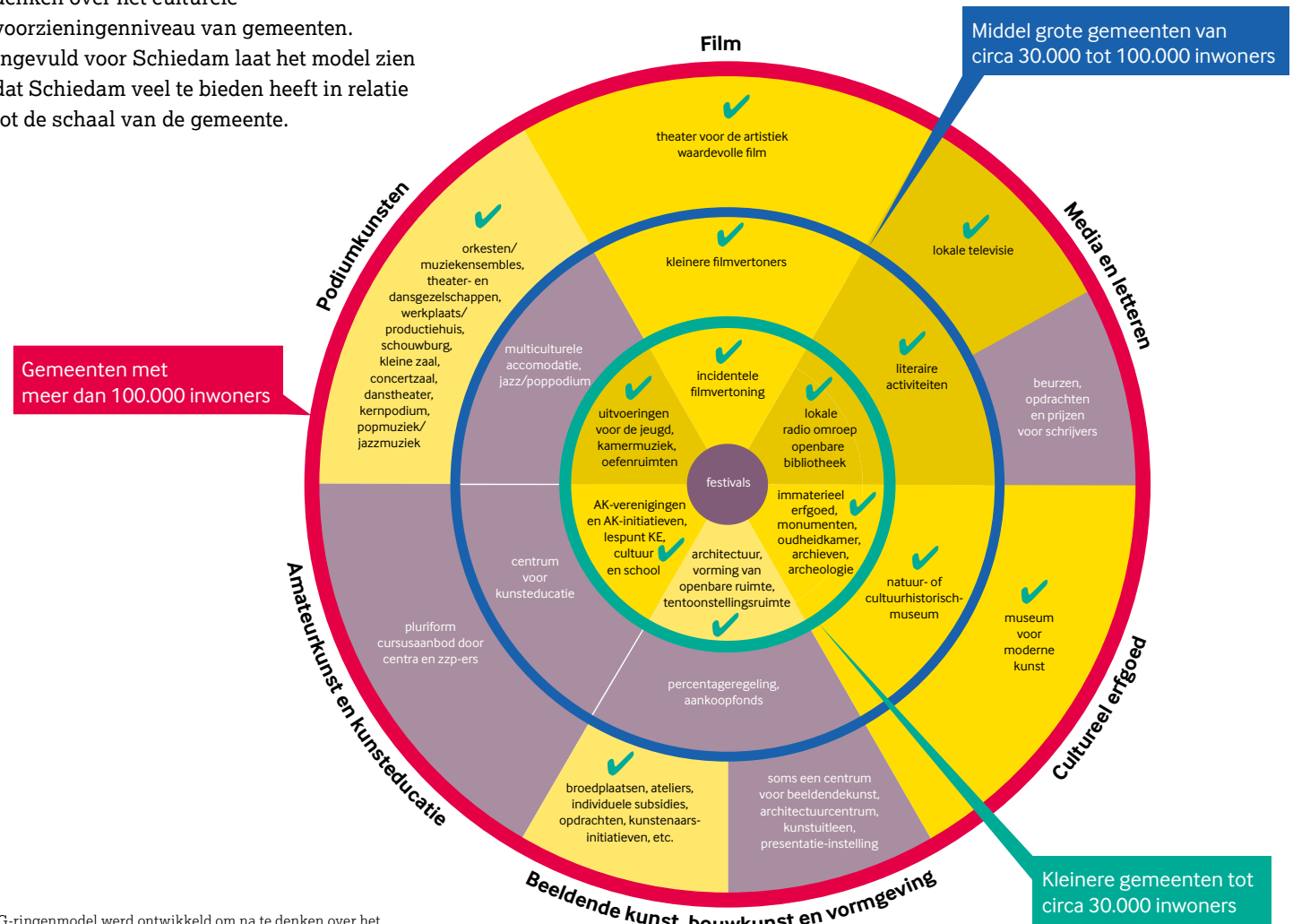

Wetenswaardigheden

- > Schiedam is superdivers: de meerderheid van bewoners heeft binnenkort een migratieachtergrond, ook de diversiteit binnen de groepen neemt toe.
- > Gebieden (Nieuw-Mathenesse, Schiedistrict) worden getransformeerd, met een mix van wonen, werken en recreëren.
- > Vanuit het Nationaal Programma Schiedam Nieuwland en Oost wordt komende jaren gewerkt aan het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in de twee wijken.
- > De verwachting is een toename van 6.000 woningen rond 2040. Schiedam telt dan zo'n 90.000 inwoners.
- > Nederland vergrijsjt, terwijl het aantal ouderen in Schiedam stabiel blijft.

Cultureel voorzieningenniveau in Schiedam

Dit ringenmodel⁷ werd ontwikkeld om na te denken over het culturele voorzieningenniveau van gemeenten. Ingevuld voor Schiedam laat het model zien dat Schiedam veel te bieden heeft in relatie tot de schaal van de gemeente.

⁷ Dit VNG-ringenmodel werd ontwikkeld om na te denken over het type culturele voorzieningen en de grootte van een stad.

2.4 Breedtecultuur en de creatieve cyclus

Breedtecultuur staat voor het faciliteren van een culturele infrastructuur met, door en voor alle Schiedammers, met de nadruk op alle. Dat betekent een infrastructuur waarin de diversiteit van de Schiedamse samenleving zichtbaar is in het culturele aanbod en de toegankelijkheid hiervan, zodat het voor iedere Schiedammer mogelijk is om in aanraking te komen met cultuur. Net als bij breedtesport wordt met breedtecultuur gestreefd naar het vergroten en verbreden van cultuurdeelname.

Essentieel:
Schakelen in de creatieve cyclus

Producersen

In werk- en oefenruimtes, zowel voor amateurs als professionals.

Leren

In het onderwijs, bij muziekscholen/kunstcentra en in amateurkunstverband.

Presenteren

Op podia en festivals, in galeries, bibliotheken, kunstuitleen, musea en de openbare ruimte.

Interesseren

Via allerlei acties en kanalen om cultuur in de schijnwerpers te zetten.

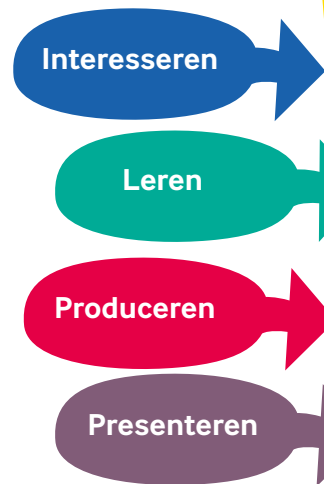
De *creatieve cyclus* van leren, produceren, presenteren en interesseren illustreert hoe breedtecultuur ontstaat.⁸ Vanuit een dynamische lokale culturele infrastructuur die de cultuurspelers samen vormen. Ze zijn allen schakels in de creatieve cyclus.

⁸ Uit: Cor Wijn: De creatieve stad, Een handboek voor beleidsmakers en zij die het willen worden, 2013.

De creatieve cyclus vertaalt zich in het cultuuraanbod, cultuureducatie en cultuurparticipatie. Ze zijn onlosmakelijk verbonden. Het een nodigt uit tot het ander.

De inzet op breedtecultuur betekent dat de gemeente Schiedam cultuur bewuster gaat inzetten door relaties te leggen met wijk- en gebiedsontwikkeling, welzijn, gezondheid en sport en maatschappelijke opgaven, bijvoorbeeld rond duurzaamheid en veiligheid. Belangrijk daarvoor is om zichtbaar te maken wat cultuur teweeg kan brengen, hoe creatieve denkkracht van makers kan worden ingezet. Bijvoorbeeld door cultuur in te zetten om veiligheidsbeleving van *signal places*⁹ te verbeteren.

Cultuuraanbod

Een gevarieerd, inspirerend, vernieuwend aanbod in (de wijken van) Schiedam dat voor een breed en divers publiek toegankelijk is. Passend bij de schaal en identiteit van Schiedam. Gebruikmaken van het veelzijdige cultuuraanbod doet iets. Schiedam zet zich op de kaart als een authentieke, levendige, vernieuwende stad.

Cultuureducatie

Cultuuronderwijs in de context van school, zoals bezoeken van cultuuruitingen, actief beoefenen van cultuur op school, volgen van cultuurlessen die op of vanuit het reguliere onderwijs worden georganiseerd. En ook het aanbod dat cultuurspelers ontwikkelen voor het onderwijs en breder. Want de invalshoek is een leven lang leren: inwoners kunnen zich na hun schoolperiode cultureel blijven ontwikkelen.

Cultuurparticipatie

Cultuurparticipatie Het actief meedoen aan cultuur in de vrije tijd. Actieve cultuurbeoefening (amateurkunst) en de actieve deelname van inwoners aan cultuur in de brede zin van het woord, zoals het meedenken over de totstandkoming of het zelf programmeren van culturele activiteiten. Door interesses en talenten verder te ontplooiën kunnen inwoners blijvend in verbinding staan met het rijke culturele leven in Schiedam.

⁹ Signal places zijn plekken die een bovengemiddeld groot effect hebben op hoe veilig mensen zich voelen in Schiedam.

3 Culturele basisinfrastructuur om breedtecultuur te faciliteren

De gemeente faciliteert breedtecultuur met de inrichting van een culturele basisinfrastructuur, die bestaat uit:

1. Basisprogramma;
2. Focusprogramma's
  - Jeugd- en jongerencultuur
  - Impact maken met cultuur in de wijk
  - Cultuur in de etalage van de stad
3. Programma Vrije Ruimte.

Voor de gemeente vormen de cultuurspelers die bijdragen aan een of meer van deze onderdelen de culturele basisinfrastructuur van Schiedam. Zij nemen met de gemeente de verantwoordelijkheid om functies in de creatieve cyclus te vervullen.

Voor alle duidelijkheid: de culturele infrastructuur is vele malen groter dan deze basisinfrastructuur. Die omvat de hele culturele sector: het geheel van makers en bemiddelaars die culturele uitingen

voortbrengen, presenteren, openbaar maken, verspreiden, faciliteren, inclusief de accommodaties en media die het publiek in staat stellen kennis te nemen van die uitingen en er onderdeel van te zijn. Kortweg: de voorzieningen en faciliteiten die culturele uitingen in Schiedam op allerlei fysieke plekken mogelijk maken.¹⁰

¹⁰In navolging van Cor Wijn in zijn handboek 'De culturele stad' (2013) die deze omschrijving ontleent aan de Monitor Actieplan Cultuurbereik 2003 (Erasmus Universiteit Rotterdam, 2003).

3.1 Basisprogramma

De gemeente maakt afspraken met enkele cultuurspelers die gedurende vier jaar een sleutelrol gaan vervullen in de hele culturele sector in Schiedam. Deze spelers hebben een schakelfunctie in de creatieve cyclus en dragen bij aan alle focusprogramma's in de basisinfrastructuur.

3.2 Focusprogramma's

De gemeente kiest voor een focus op drie programma's:

- Jeugd- en jongerencultuur
- Impact maken met cultuur in de wijk
- Cultuur in de etalage van de stad

Deze focus is gebaseerd op de (culturele) identiteit van Schiedam, de uitgangspunten die de basis zijn van de actualisatie van de visie en de opbrengst van het participatietraject.

De gemeente maakt afspraken met een aantal instellingen om meerjarig functies te vervullen voor een of meer focusprogramma's.

Jeugd- en jongerencultuur

Met dit focusprogramma draagt de gemeente bij aan de brede ontwikkeling van de Schiedamse jeugd en jongeren.

Jongerencultuur is een paraplueterm voor cultuuraanbod en cultuurbeoefeningen die aansluiten bij behoeftes van jeugd en jongeren. Onder jeugd en jongeren worden jonge Schiedammers verstaan vanaf 4 tot en met 27 jaar, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen jeugd in het primair onderwijs en jongeren vanaf het voortgezet onderwijs. Het gaat hierbij om cultuureducatie: kinderen en jongeren komen in aanraking met verschillende vormen van cultuur in het onderwijs. Daarnaast gaat het om talentontwikkeling en cultuurparticipatie: het beoefenen van een cultuurvorm in de vrije tijd met al dan niet een focus op de ontwikkeling van talent.

Extra nadruk wordt gelegd op Urban Culture en het vergroten van cultuurparticipatie onder jongeren. Daarmee draait dit focusprogramma om de volgende doelen:

1. De inzet van cultuur om de brede ontwikkeling van jeugd en jongeren te bevorderen en talentontwikkeling te stimuleren;
2. Stimulering van Urban Culture om cultuur beter te laten aansluiten bij de behoeftes van de Schiedamse jeugd en jongeren.

Brede ontwikkeling jeugd en jongeren

De ontwikkeling van jeugd en jongeren wordt beïnvloed door de culturele competenties waarover zij beschikken. Door de cultuurparticipatie te vergroten kunnen zij deze competenties verwerven en versterken. Cultuur draagt ook bij aan welbevinden, sociale vaardigheden en het vergroten van doorzettingsvermogen en concentratie.¹¹

¹¹ Kennisdossier 'Cultuur en jongeren' - LKCA, website, 2024.

Urban Culture

Schiedam heeft een talentvolle urban scene. "Urban Culture uit zich in vele verschillende muzikale, visuele, fysieke en creatieve uitingen van jeugdige mensen in stedelijke omgevingen. Met een sterke jongerencultuur die zich niet volledig thuis voelt in de wetten en regels van de traditionele cultuur, maar op zoek is naar meer vrijheid en creativiteit.¹² Creatievelingen die geïnspireerd raken door ontmoetingen op straat, via internet en die door middel van sociale media hun leeftijdsgenoten vinden."¹³

Hieronder vallen culturele uitingen, zoals spoken word, muziek (bv hiphop), dans (bv breakdance) en beeldende kunst (bv Graffiti). Ook sporten zoals BMX'en, Freerunning en skateboarden worden onder urban geschaard. Urban kan beoefend worden in de openbare ruimte, in de eigen wijk en straat. De gemeente Schiedam kiest ervoor te onderzoeken hoe Urban Culture opgenomen kan worden in de basisinfrastructuur. En wil daarmee aansluiten op de mindset van de Schiedamse urban kartrekkers¹³ en bij de sterke wil van jongeren om urban meer te laten zien en te professionaliseren. Dat is voor de deelnemers interessant én voor het publiek. Schiedam kan zich hiermee onderscheiden in de regio.

Omdat zeker jongerencultuur zich niet beperkt tot de stadsgrenzen, onderzoekt de gemeente Schiedam de wensen en mogelijkheden voor regionale samenwerkingen. Bekeken wordt of en hoe voor bepaalde functies regionaal cultuurgebruik kan worden gestimuleerd en gefaciliteerd.

Impact maken met cultuur in de wijk

Dit focusprogramma gaat over het stimuleren van cultuurparticipatie (passief en actief) onder Schiedammers op wijk- en buurtniveau. Om dit doel te bereiken wordt ingezet op meer verbinding tussen cultuur en andere beleidsdomeinen en het bevorderen van samenwerking tussen cultuurspelers en organisaties in andere disciplines. Uitgangspunt is toegankelijkheid van cultuur voor alle doelgroepen, met de focus op 'de haarvaten van de stad' en het aansluiten bij maatschappelijke opgaven van Schiedam.

Cultuurparticipatie in de wijk stimuleren

Door in dit focusprogramma de blik te richten op cultuur in de wijken, wordt cultuur letterlijk en figuurlijk dichterbij de mensen gebracht. Dit is belangrijk, omdat cultuur bij kan dragen aan het activeren van bewoners van een wijk, aan welbevinden en sociale cohesie en een gevoel van veiligheid en trots op de directe leefomgeving. Participatie in kunst en cultuur stelt gemeenschappen in staat hun stem te laten horen, waardoor culturele activiteiten weerspiegeling geven van wat er in de wijk leeft en speelt.

Impact maken met cultuur in de wijk vergt dat culturele activiteiten toegankelijk zijn. Mensen ervaren cultuur geregeld als 'ver weg', terwijl ze onbewust vaak veel meer doen met cultuur dan zij zelf beseffen. Door cultuur in de wijk te bevorderen en in te spelen op de vraag en behoeftes van bewoners, wordt cultuur in Schiedam toegankelijker en inclusiever. Daarnaast wordt ook het bereik van cultuur groter als het op micro-niveau georganiseerd wordt. Met cultuur op straat, in het buurthuis om de hoek of voor de supermarkt kunnen Schiedammers in aanraking komen met cultuur voor wie dat niet vanzelfsprekend is. Drempels als afstand en bereikbaarheid worden verlaagd, wat de toegankelijkheid van cultuur vergroot.

¹² City Scan Schiedam, City Legends, 2022.

¹³ Gemeente Rotterdam, Onderzoek Urban Sports, 2020.

Verbindingen met cultuur

De verschillende waarden van cultuur (zie 2.2) komen tot hun recht door dwarsverbanden te leggen. Cultuurspelers die in verbinding staan met de wijken krijgen scherp in beeld welke behoeftes er leven in de stad. Samenwerking met andere domeinen is nodig om de krachten te bundelen in de aanpak van maatschappelijke opgaven. Met cultuur kan hier een impactvolle bijdrage aan worden geleverd.

Inzet op sleutelfiguren

De wijken van Schiedam hebben ieder een eigen karakter en verhaal. De geschiedenis van iedere wijk creëert een identiteit waarmee de bewoners zich kunnen identificeren. Naast deze geschiedenis zijn ook de maatschappelijke opgaven niet voor iedere wijk dezelfde en kent iedere wijk weer andere sleutelfiguren en initiatieven/organisaties.

Door samenwerkingen met deze personen of partijen aan te gaan, kunnen cultuurspelers de impact van hun activiteiten vergroten. De stad, de wijken en de (nieuwe) bewoners worden hierdoor in staat gesteld hun identiteit en behoeftes beter te kunnen uiten met de wijk als centrale verbinder.

Beeldende kunst in de openbare ruimte

Cultuur in de wijken brengen betekent ook samen optrekken in het realiseren van kunst in de openbare ruimte. Beeldende kunst biedt verrijking voor de leefomgeving van bewoners in een wijk. Het kan culturele identiteit en diversiteit van de gemeenschap weerspiegelen door middel van symbolen, thema's en verhalen die relevant zijn voor de lokale cultuur en geschiedenis van de wijk. Kunstwerken kunnen ook een maatschappelijke en verbindende functie hebben in de wijk, als kunst fungeert als ontmoetingsplek of gespreksstarter. Daarnaast biedt kunst in de openbare ruimte educatieve kansen door het vertellen van verhalen over maatschappelijke thema's, geschiedenis en cultuur. Tot slot kan kunst in de openbare ruimte en katalysator zijn voor het versterken en creëren van een identiteit en *placemaking*. Dit laatste is met name relevant voor nieuw te ontwikkelen gebieden en kan zelfs leiden tot verhoging van de economische waarde door als trekker van het gebied te dienen.

Schiedam kent een nauwe samenwerking met bewoners om kunstwerken in de buitenruimte tot stand te brengen. Deze werkwijze wil de gemeente behouden en versterken. Samenwerken aan een activiteit of aan een kunstproject kan mensen bij elkaar brengen, nieuwe relaties tot stand laten komen en daarmee de sociale cohesie vergroten.

Cultuur in de etalage van de stad

Cultuur vormt een belangrijk element in de positionering van de stad. Schiedam wil zich duurzaam profileren als een levendige woon- en werkstad in een decor van typerend cultureel erfgoed met innovatieve bedrijvigheid waarin eigentijdse vormen van kunst en cultuur centraal staan.¹⁴

Dit focusprogramma gaat over de inzet van cultuur om het imago van Schiedam te versterken en de aantrekkelijkheid van de stad te vergroten. De doelstellingen die hieruit volgen zijn:

1. aantrekken van bezoekers door inzet van cultuur en erfgoed, aansluitend op de culturele identiteit van de stad;
2. imago van Schiedam (authentiek, vernieuwend en levendig) versterken door middel van culturele activiteiten en evenementen.

Aantrekken bezoekers

Cultuur en erfgoed zijn bepalend voor de identiteit van Schiedam. Cultuur wordt ingezet om zichtbaar te maken wat voor unieks Schiedam te bieden heeft. Met de promotie van het rijke aanbod van erfgoed, culturele activiteiten en evenementen wordt ingezet op het aantrekken van bezoekers en vergroten van de bekendheid van het Schiedam als aantrekkelijke woon- en werkstad, weekendje-weg-stad en aan de profilering als Dutch Distillers District.

Imagoversterkend

Dit programma brengt de verschillende karakteristieken van Schiedam samen. Door activiteiten, evenementen en projecten die alle drie de kernwaarden in zich hebben duidelijk te presenteren versterkt Schiedam haar imago. Schiedam kent bijvoorbeeld bijzondere, vaak kleinschalige, locaties voor culturele uitvoeringen in verschillende beeldbepalende historische gebouwen. Door activiteiten die hier plaatsvinden meer te belichten worden

bijzondere ervaringen gekoppeld aan Schiedam en krijgt de stad een herkenbaar profiel.

Cultuur in de etalage van de stad krijgt extra lading door het leggen van verbindingen tussen de creatieve sector en de economisch sterke clusters in de Schiedamse maakindustrie: mechatronica, maritiem en gedistilleerd. Deze verbindingen vormen de unieke basis om Schiedam op de kaart te zetten als cultuurstad en werken als zodanig imagoversterkend. Door krachten te bundelen met cultuur- en promotiepartners, evenementenorganisaties en ondernemers wordt in gezamenlijkheid gewerkt aan het imago van de stad.

Authentiek	Levendig	Vernieuwend
> Griipt terug op cultureel erfgoed	> Dynamisch > Energiek	> Innovatief / trendsetend > Gewaagd (Buiten de gebaande paden)
> Oorspronkelijk	> Trekt mensen aan	> Leidt tot gespreksstof

3.3 Programma Vrije ruimte

Om de beweging te stimuleren van verbreding en vernieuwing, zoals verwoord in de doelstellingen van deze cultuurvisie neemt de gemeente in de culturele basisinfrastructuur het Programma Vrije Ruimte op. Met dit programma wordt beoogd om andersoortige cultuurinvullingen en nieuwe initiatieven mede mogelijk te maken die inspelen op behoeften en ideeën van een zeer diverse groep inwoners. Passend bij de identiteit en het schaalniveau van Schiedam.

¹⁴ Kadernota stadsmarketing 2015.

4 Totstandkoming van de geactualiseerde visie

Bij de actualiseringsslag van de cultuurvisie zijn medewerkers van diverse beleidsvelden (welzijn, sport, toerisme, onderwijs, economie, zorg, veiligheid, ruimtelijke ontwikkeling, wijkontwikkeling) binnen de gemeente nauw betrokken. Het culturele veld heeft input geleverd tijdens een bijeenkomst (CultuurUur+). De aanwezige partners doorliepen een parcours langs de vastgestelde uitgangspunten voor de visie en gaven hun inbreng. Een aantal heeft vervolgens meegedaan aan een verdiepende sessie over het verdere participatietraject.

In 2023 werd de CultuurCheck! uitgevoerd. Dit geeft een goed beeld van de culturele wensen en behoeften van Schiedammers en hun waardering van het Schiedamse cultuuraanbod.¹⁵

Onderdeel van het participatietraject waren verdiepende gesprekken met een aantal Schiedammers over de betekenis van vrije tijd en ontmoeten. Die gesprekken vonden verspreid over de hele stad plaats, op straat en in huiskamers, tijdens de wekelijkse koffiemomentjes of juist speciale feesten en ontmoetingen. Zo werd aangehaakt bij junioren die koken voor senioren, een iftar, het optreden van een hiphopgroep, het spel The Hunt, tuinieren in de voedseltuin en country dansen in het wijkcentrum. Het gaf inzicht in wat mensen graag (willen) doen. Deze kwalitatieve verdieping heeft de kijk van de gemeente op hoe de cultuursector op een natuurlijke manier (nieuwe) verbindingen kan leggen verruimd. Om ook andere groepen te bereiken, zonder iets op te leggen of te forceren. Om het aanbod te verbreden, zodat het aansluit op het leven van Schiedammers die de weg naar culturele activiteiten niet vanzelfsprekend vinden en er wel door geraakt worden. Onze stadsdichter gaf woorden aan de ontmoetingen.

*“Op de reis van verbinding en cultuur
Komen we elkaar tegen
Op plekken waarvan we dachten
Elkaar nooit te ontmoeten”*

¹⁵ CultuurCheck! 'Uitkomsten van het onderzoek naar de beleving van Cultuur, kunst en evenementen in Schiedam 2023'.

Het leggen van (nieuwe) verbindingen geldt ook voor Schiedamse ondernemers. Want ook daar liggen kansen om vanuit de ambitie 'maken en beleven' de kracht van cultuur te koppelen aan de maakindustrie waar Schiedam om bekendstaat. Het past bij Schiedam om cultuur te verweven met de ontwikkeling van de maakindustrie die z'n wortels

heeft in de historie van de stad. Het is die identiteit die Schiedam onderscheidt van steden in de regio. Om dat onderscheid scherp te stellen, ook in relatie tot de omvang van de stad, werden bronnen geraadpleegd over de culturele infrastructuur van gemeenten en werd inspiratie opgedaan in gemeenteland.

Dit blijkt uit het onderzoek en de gesprekken:

Schiedammers

- > **Hebben behoefte aan:**
  1. muziekfestivals en muziekpodia;
  2. meer aanbod in de wijken;
  3. meer inclusieve evenementen.
 Zo blijkt uit de CultuurCheck!.
- > **Vinden het sociale aspect heel belangrijk van activiteiten die ze doen in hun vrije tijd. Ontmoeten graag anderen thuis en in de buitenruimte (straten, parken). Hechten aan ontmoetingsplekken in de buurt en kleinschalige (muziek)evenementen. Gaan niet snel naar onbekende (culturele)plekken en activiteiten. Willen meer doen voor elkaar, maar weten niet hoe. Missen Jongeren Ontmoetingsplaatsen (JOP's) en (muziek)aanbod voor 16+'ers. Zo blijkt uit de verdiepende gesprekken.**

Ondernemers in Schiedam

- > **Vinden ontmoeting belangrijk en zoeken dit vooral binnen de eigen sector. Staan zeker ook open voor ontmoetingen met creatievelingen, maar zijn nog niet goed bekend met dit veld. Vinden het interessant om met kunstenaars te verkennen hoe zij met hun vertel- en verbeeldingskracht bij kunnen dragen aan innovatieve veranderprocessen in de maakindustrie. Zo blijkt uit enkele verdiepende gesprekken met ondernemers.**

Schiedamse cultuurspelers

- > **Hebben behoefte aan:**
  1. meer fysieke plekken voor cultuurbeleving en cultuurbeoefening, betaalbaar en toegankelijk,
  2. maatwerk toepassen bij subsidie- en vergunningaanvragen om nieuwe culturele initiatieven te doen ontstaan en verder te laten groeien,
  3. kennisuitwisseling op het gebied van o.a. promotie, doelgroepenbereik, subsidiemogelijkheden.
 Zo blijkt uit de gesprekken tijdens het CultuurUur+.

Deze cultuurvisie is mede tot stand gekomen met inbreng van:

Barend Hoek Collective
Cultuur Borrelt
Cultuurfabriek Schiedam
De Bibliotheek Schiedam
De Kleine Ambassade
De Schiedamse Molens
De Stokerij Schiedam
DOCK
Fu den Sani
Galerie 158
Galerie Jabelle
Harmonie Ambrosius
Historische Vereniging Schiedam
IDDF
KMR
Knap Schiedam
Koninklijk Schiedams Mannenkoor Orpheus
Magnezy Dance Productions
Muziekvereniging Sint Radboud
Nationaal Coöperatie Museum Schiedam
Nationaal Jenevermuseum Schiedam
Rijnmondband

Rob & Rob (Welkom in Schiedam)
Schiedam Partners
Schiedams Shantykoor Stuurloos
Serana Angelista
Stedelijk Museum Schiedam
Stichting Culturama/Wereldmuziekfestival Verueño
Stichting J&S
Stichting KunstWerkt Schiedam
Stichting Matthäus Passion Schiedam
Stichting Schreiershuisje
Stichting Triple C
Suikerzoet Filmfestival
The Green Forest Collection
Theater aan de Schie
Wenneker Cinema

Vanuit de gemeente Schiedam:

Jeugd, vastgoed, armoede, erfgoed, ruimtelijke ordening, wonen, 750 jaar Schiedam, duurzaamheid, welzijn & sport, gemeentelijk archief, economie, stadspromotie, adviescommissie beeldende kunst, concern, facilitaire zaken, klantcontactcentrum, communicatie, veiligheid, havens, juridische zaken en financiën & control.

Op de reis naar verbinding en cultuur
Komen we elkaar tegen
Op plekken waarvan we dachten
Elkaar nooit te ontmoeten

Kijken in reflecties
Van wat we altijd misten
Weerspiegelen de gedachte
Van bewoners en cultuur in het licht

Weten waar vandaan
Om te bepalen waar naar toe
Sleutel tot succes blijft
Dat je dit samen doet

Samen door wijde bochten
Bewogen wegen
In een gewortelde infrastructuur
Waar de routes onzeker

Binnen nauwe straten
Reiken naar gewenste vrijheid
Wordt participeren lastig
Als gevoel niet uitreikt

Gevoel voor de cultuur
Gevoel voor de traditie
Gevoel voor het thuisland
Gevoel voor de herkenning

Als er wordt gezien wat we voelen
Kunnen we dat beschrijven in groepen
Met gelijkgestemden
Die onvoorwaardelijk begrijpen wat we bedoelen

Na stemmen en zingen
Tijdens koffie en kletsen
Komt men erachter
Hoe onze levens werken

Door te spreken en verwerken
Te luisteren en beseffen
Naar verhalen van elkaar
Waardoor we elkaar leren kennen

Speuren naar rolmodellen
Waarin wij ons herkennen
Ons niet alleen voelen
In het leven dat we kennen

Die moeilijke tijden begrijpt
Makkelijke tijden nastreeft
Waarin een ieder omkijkt
Om elkaar geeft

Ontspannen door te wandelen
Te breien en te dansen
Spellen met ganzen
Kaarten met kansen

Herkenning wordt gewaardeerd
Voor waar je vandaan komt
Dat je ziet dat de stad inspeelt
Op wie je bent en hoe je voelt

Een klein stukje van afkomst
Wat je terug ziet in de wijk
In jouw omgeving
Waardoor het iets meer op thuis lijkt

Plekken voor ontmoeting
Liggen niet altijd in de buurt
Reizen is niet voor iedereen goedkoop
De uiteindelijke prijs is duur

De prijs van verbinding
De prijs van herkenning
De prijs van toegankelijk
De prijs van thuis

In onze eigen cirkel van controle
Voelen we ons machteloos
Een nieuwe taal leren
Loopt niet altijd zoals gehoopt

Moeite steken in woorden
Waarvan de mond niet weet
Hoe uit te spreken
Wat in het hoofd leeft

Maar met het beste beentje voor
Komen we achter
De stappen
In de juiste richting

Verbinden met de wijk
Door te wandelen
Sporten, buurthuizen bezoeken
Op de thee bij de burens

Zitten in het park
Een picknick in het gras
Cultuur snuiven elders
Voordat je de kinderen ophaalt uit de klas

Verschillende vormen van invulling
In onze vrije tijd
Maar vooral zodat we even
Ontsnappen aan hoe druk we met onszelf zijn

Wanneer je betrokken bent
Bij de wijk
Kijk je altijd
Even opzij

Even kijken bij de jongeren
Of zij zich nog goed voelen
Of er wordt geluisterd
Naar wat zij vinden

Waar zij elkaar vinden
Op plekken waar zij van anderen niet mogen zijn
Maar er ook geen plekken zijn
Waar ze wel mogen zijn

Een avondje bios
Of een uurtje dansen
Of gewoon even met vrienden
Lekker rondhangen

Online gamen met vrienden
Of liever naar de gamehall
Het maakt niet uit
Zolang je maar tegen je verlies kan

Kunst maakt blij
Geeft het gevoel van rust
Leeftijd maakt niet uit
Het gevoel hangt in de lucht

We willen zien wat ons verrijkt
Alhoewel we creatief met opties zijn
We willen zien wat weg is
We missen ons tijdverdrijf

Culturreizen georganiseerd door de stad
Kunstreizen binnen en buiten de stad
Tijd met de kinderen, een dagje op pad
Samen koken, samen eten met een duidelijke lach

Met kruiden die smaken naar connectie
De vingers in de pan zodat jouw bord er goed uit ziet
Opscheppen pas wanneer de meeste hebben gehad
Dit hoeven we niet alleen te doen met een iftar

Kunnen even ontlasten in flora en fauna
Waar niet heel veel van aanwezig is
Flora en fauna in de wijken
Waar de mens dagelijks aanwezig is

Veiligheid voor de kinderen
In speeltuinen niet langs de weg
Even langs de Boulevard in Zuid
Zodat de overvloed aan gedachtes wegebt

In buurten missen we wijkcentra
Locaties wel bekend, maar minder zichtbaar
Maar alles wordt draagbaar
Wanneer familie en vrienden tijd spenderen met elkaar

Door het gebrek aan opties
Worden we creatief
Worden handvaardig
Zetten teleurstelling om in kracht

Door te bouwen en versieren
Te verven en verdiepen
In wat we maken en waarom
Kunnen we onszelf niet verliezen

Vinden verbinding in religie
Geloof zorgt voor erkenning
Dat je wordt gezien
Een moment van bezinning en herkenning

Andere culturen willen we begrijpen
Maar daar ook de tijd voor krijgen
We willen leren lezen en schrijven
In de talen die we voorgeschoteld krijgen

Hebben het gevoel
Dat er vaak meer wordt afgenomen
Dan er wordt gekeken
Naar hoe we teruggeven

Zijn moe van het rennen op de tenen
Om met beide benen op de grond te blijven
Onder zware omstandigheden
Is het moeilijk om de gedachte erbij te houden

Dus laten we bewoners in het licht zetten
Zo zetten we ook cultuur in het licht
Gaat alles hand in hand
Als we begrijpen wat er speelt

Nu we dit begrijpen
Is het tijd voor actie
Gesprekken met bewoners
Maken wensen praktisch

Cultuur en bewoners
Maar de bewoners zijn de cultuur
Dus als we allemaal cultuur zijn
Zijn wij cultuurbewoners in de stad van multicultuur

KMR
Stadsdichter Schiedam

5 Bijlagen

- Bijlage 1: [Uitvoeringskader cultuur 2025-2030](#)
- Bijlage 2: [Culturele Schijf van Vijf, geactualiseerde cultuurvisie 2017](#)
- Bijlage 3: [Startnotitie Cultuurvisie 2023](#)
- Bijlage 4: [Rapportage CultuurCheck!](#)

gemeente
Schiedam

Uitvoeringskader cultuur

2025-2030

Uitvoeringskader cultuur: gemeente Schiedam
juni 2024

Colofon

Cultuurvisie:
gemeente Schiedam

Tekst:
team Cultuur & vrije tijd

Vormgeving:
b creative agency

Inhoud

1 Introductie 3

2 Culturele basisinfrastructuur 3

3 Instrumentarium 4

3.1 Ruimte voor cultuur 3

3.2 Zichtbaarheid van cultuur 5

3.3 Budget voor cultuur 5

3.3.1 Basisprogramma 6

3.3.2 Focusprogramma's 7

3.3.3 Programma Vrije ruimte 8

3.3.4 Wettelijke taken 8

1 Introductie

Het uitvoeringskader cultuur hoort bij de geactualiseerde cultuurvisie 'Verder voor een kleurrijke stad'.¹

In het uitvoeringskader wordt het instrumentarium beschreven om de visie uitvoerbaar te maken. Daarmee is het een houvast voor cultuurspelers en relevante partners buiten de cultuursector.

Dit is een uitvoeringskader op hoofdlijnen: 2025 en 2026 zijn overgangsjaren om de instrumenten uit te werken en vast te stellen voor de eerstvolgende bestuursperiode. De acties die daarvoor worden ondernomen krijgen een plek in het uitvoeringsprogramma cultuur. Dit programma zal eind 2024 worden vastgesteld.

2 Culturele basisinfrastructuur

De culturele infrastructuur is dynamisch. Publieksgroepen veranderen, de maatschappij verandert en daarmee ook de vraag naar cultuur en het aanbod van de culturele sector.

De gemeente Schiedam kijkt vanuit een regionaal en een financieel perspectief naar de lokale culturele infrastructuur. Het betekent dat bepaalde functies:

- a) behouden moeten blijven die horen bij de identiteit van Schiedam;
- b) verbonden moeten worden met voorzieningen in omliggende gemeenten, omdat niet alle functies in Schiedam aanwezig hoeven te zijn.

Binnen de culturele infrastructuur zet de gemeente Schiedam in op een culturele basis. Het houdt in dat de gemeente de breedtecultuur faciliteert met:

- een Basisprogramma;
- drie Focusprogramma's: Jeugd- en jongerencultuur, Impact maken met cultuur in de wijk, Cultuur in de etalage van de stad;
- een Programma Vrije ruimte;
- wettelijke taken.

¹ Geactualiseerde cultuurvisie Schiedam, 'Verder voor een kleurrijke stad.', 2024.

3 Instrumentarium

Het culturele veld is groot. De gemeente Schiedam beschouwt zichzelf als partner in een breed cultuurnetwerk. De gemeenschap organiseert allerlei culturele activiteiten op eigen initiatief, vaak met inzet van vele vrijwilligers. Verschillende partners faciliteren cultuur, zoals corporaties en fondsen. Met een aantal instrumenten schept de gemeente de condities om partijen zo goed mogelijk in staat te stellen om (meer) bewust te investeren in breedtecultuur in Schiedam en daarbinnen te focussen.

De instrumenten zijn:

- **ruimte voor cultuur:** fysieke plekken;
- **zichtbaarheid van cultuur:** netwerken, onderzoek, communicatie en promotie;
- **budget voor cultuur:** subsidies ter ondersteuning van de basisinfrastructuur, met vrije ruimte voor vernieuwing.

3.1 Ruimte voor cultuur

Breedtecultuur vraagt om fysieke binnen- en buitenlocaties.

Met fysieke plekken wordt bedoeld: alle plekken die zich lenen voor optredens, presentaties en ontmoetingen. Dat kan binnen zijn: museum, (muziek- en dans) scholen, theater, welzijns/zorginstelling, buurthuis, sportclub, verenigingsgebouw, kerk, bibliotheek, de hal van het gemeentehuis, leegstaand bedrijfspand enz. Of buiten in de openbare ruimte: op straat, op een plein, in een park, bij een speelplek, op een bedrijventerrein.

De cultuurpartners hebben nood aan fysieke plekken voor cultuurbeoefening en cultuurbeleving. Hiervoor zijn betaalbaarheid en toegankelijkheid in de wijk belangrijke criteria.

Vanuit de focus op jeugd- en jongerencultuur wordt onder meer ingezet op Urban Culture. Hiervoor zijn fysieke plekken nodig voor jongeren waar meerdere disciplines samenkomen. Met als doel om op deze plekken ontdekking en talentontwikkeling te bevorderen. En om ruimte te creëren voor jongeren om zichzelf te mogen zijn.

De gemeente wil een impuls geven aan een cultuurverzamelgebouw en het beter benutten van plekken en accommodaties die er zijn.

a. Impuls cultuurverzamelgebouw

De gemeente zal onderzoeken op welke manier het Wennekerpand (beter) kan functioneren als cultuurverzamelgebouw, zoals het bij de start in 2011 werd beoogd. Hierbij stellen we de vraag en behoefte van de inwoners van de stad centraal.

b. Bestaande plekken en accommodaties slim benutten

De ambitie van de gemeente is een sterk voorzieningenniveau in de wijken en daarop aan te sluiten met culturele activiteiten.

Met de beleidsdomeinen onderwijs en wijkontwikkeling wordt gekeken naar het verhogen van multiple use: ontmoetingsplekken met voorzieningen inzetten voor verschillende activiteiten voor verschillende doelgroepen: aula's en gymzalen van scholen, ontmoetingsplekken in de wijken. En hierop een gezamenlijk agenda voeren.

Multiple use wordt ook onderzocht:

- in afstemming met beleidsafdelingen monumenten (kerken, monumentale gebouwen (Stadsherstel Maassteden BV), economie (lege winkelpanden, detailhandel, leegstaande bedrijvenlocaties, braakliggende terreinen) en sport (accommodaties, sportvelden);
- in relatie tot kunstwerken in de buitenruimte die meerdere doelen kunnen dienen.

Hierbij wordt aangehaakt bij de inclusie- en duurzaamheidsopgaven van de gemeente.

Ten aanzien van kunstwerken in de openbare ruimte wordt onderzocht hoe het beheer en onderhoud van de bestaande collectie geoptimaliseerd kan worden. Een waardemeting van de bestaande collectie maakt hier onderdeel van uit.

3.2 Zichtbaarheid van cultuur

Breedtecultuur vraagt om initiatieven die aanwezig, toegankelijk en vindbaar zijn in de Schiedamse samenleving. Om de zichtbaarheid en beleving van cultuur te vergroten en te verbreden. De ambitie van de gemeente is om daartoe verbinding, kennisdeling en samenwerking binnen en buiten de Schiedamse culturele sector tot stand te brengen.

De gemeente stimuleert het netwerken en faciliteert nieuwe verbindingen, zet in op onderzoek om breedtecultuur te helpen vormgeven en op communicatie en promotie.

a. Netwerken

Cultuur zit verweven door alle domeinen: sociaal, economisch, ruimtelijk. Dat maakt ook de samenwerking met partijen buiten het culturele veld essentieel, zoals onderwijs, welzijnswerk en het bedrijfsleven. Samenwerking schept kansen voor nieuwe initiatieven en het benutten van elkaars expertise en faciliteiten. De gemeente pakt haar rol als bruggenbouwer op door diverse partijen met elkaar in contact te brengen en het bestaande cultuurnetwerk in kaart te brengen en te versterken. Daarnaast wordt kruisbestuiving lokaal en regionaal bevorderd op het niveau van wijk, stad en buurgemeenten.

b. Onderzoek

Het doen van onderzoek is belangrijk om breedtecultuur te helpen vormgeven en te kunnen reflecteren op de doelen die de gemeente hiermee nastreeft. Onderzoek geeft meer inzicht in wat mensen bezighoudt en wat hun basisbehoeften zijn. De gemeente faciliteert de culturele sector met doelgericht onderzoek. En betreft specifieke groepen Schiedammers zelf bij het uitvoeren ervan, zoals jongeren. De inzichten uit die onderzoeken worden breed gedeeld in het netwerk van partijen.

c. Communicatie & promotie

De gemeente vindt het belangrijk dat informatie over het gevarieerde cultuuraanbod en de mogelijkheden voor cultuurdeelname voor iedereen vindbaar, zichtbaar en toegankelijk zijn.

De gemeente investeert daarom in communicatie en met andere beleidsdomeinen én binnen het brede cultuurnetwerk. Daartoe worden bestaande kanalen en faciliteiten benut en uitgebouwd. Zo wordt het informatiekanaal cultuur op de gemeentelijke website verbeterd.

Daarnaast worden afspraken gemaakt met de uitvoeringsorganisatie voor de marketing van de stad over het presenteren van Schiedam als cultuurstad en het bouwen aan een gezamenlijk platform. Onderzocht wordt of bestaande communicatiekanalen (zoals de website kunst in de openbare ruimte en de social media kanalen van de wijken) in geoptimaliseerde vorm aan dit platform verbonden kunnen worden.

3.3 Budget voor cultuur

De gemeente zet financiële instrumenten in om de culturele basisinfrastructuur te bestendigen, zodat zij doelen uit de cultuurvisie mede helpt realiseren. Het afwegen van de te financieren instellingen, projecten en activiteiten gebeurt op basis van criteria die ontleend zijn aan de geactualiseerde cultuurvisie.

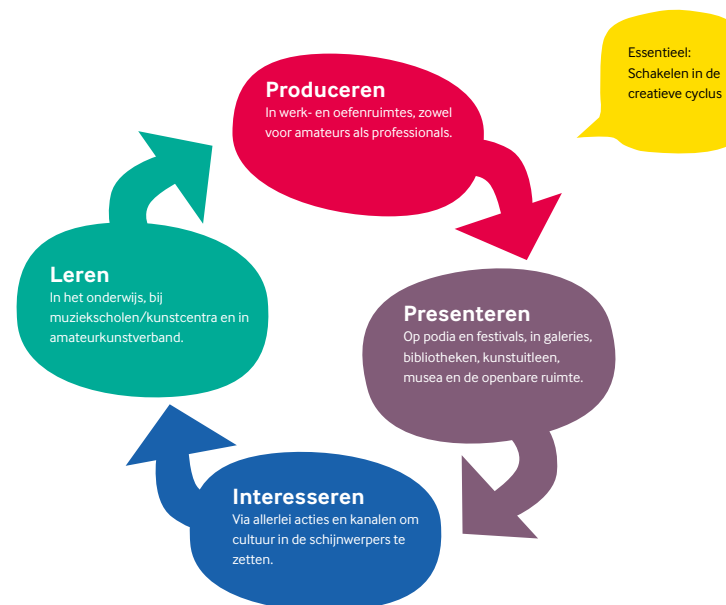
De gemeente stelt budget voor cultuur beschikbaar voor het Basisprogramma, de drie Focusprogramma's en het Programma Vrije Ruimte. Daarnaast is er budget beschikbaar voor enkele wettelijke taken.

Uitgangspunt is dat het gemeentelijk cultuurbudget niet zal worden verhoogd. En dat rekening gehouden moet worden met voorwaarden die kostenverhogend zullen werken, zoals de Fair Practice Code.

3.3.1 Basisprogramma

Instellingen in het basisprogramma vormen samen de basis. Zij dragen bij aan en faciliteren breedtecultuur, vormen de (culturele) identiteit van Schiedam en vervullen een schakelfunctie in de creatieve cyclus.

Als culturele aanjagers vervullen de instellingen in het basisprogramma een belangrijke rol in alle focusprogramma's. Met hen maakt de gemeente meerjarige afspraken. Over een periode van vier jaar zetten zij in op alle drie de focusprogramma's, de culturele codes (Code diversiteit & Inclusie, Fair Practice Code en de Governance Code cultuur)² en nemen ze deel aan onderzoeken die de gemeente initieert.

² [Code diversiteit & Inclusie](#), [Fair Practice Code](#) en de [Governance Code cultuur](#).

3.3.2 Focusprogramma's

De gemeente kiest voor een focus op drie programma's:

- Jeugd- en jongerencultuur
- Impact maken met cultuur in de wijk
- Cultuur in de etalage van de stad

Binnen de focusprogramma's neemt de gemeente een aantal instellingen op in de basisinfrastructuur. Deze instellingen krijgen een (meerjarige) subsidie (twee tot vier jaar). Zij verhouden zich specifiek tot een van de drie focusprogramma's. Mogelijk dragen ze bij aan andere focusprogramma's. Deze organisaties verhouden zich tot de culturele codes en nemen deel aan onderzoek dat de gemeente initieert.

Voor de uitvoering van deze focusprogramma's ontwikkelt de gemeente een subsidieregeling. De criteria voor deze regeling zullen gebaseerd worden op de geactualiseerde cultuurvisie en de uitgangspunten die daaraan ten grondslag liggen. Hierbij zullen subsidieplafonds worden toegepast.

Focusprogramma Jeugd- en jongerencultuur

Met dit focusprogramma wil de gemeente de brede ontwikkeling van jeugd en jongeren stimuleren. De focus ligt op de op de doelgroep 4-27 jaar: subdoelgroepen PO, VO, MBO en niet-school gebonden jongeren.

De inzet is:

- cultuureducatie (binnenschools) voor schoolgaande kinderen en jongeren borgen in de gemeente Schiedam;
- cultuurparticipatie (waaronder buitenschools cultuureducatieaanbod) stimuleren;
- onderzoeken of en hoe muziekeducatie structureel en breed gefaciliteerd kan worden in de stad;
- verkenning naar regionale samenwerking ter versterking en verbreding van het cultuuraanbod;
- organisaties stimuleren om impactgericht te werken;
- landelijke financieringsmogelijkheden aangrijpen om interne samenwerkingen met andere beleidsafdelingen aan te gaan.

Om Urban Culture in de gemeente Schiedam te stimuleren, zet de gemeente in op de volgende aspecten:

- onderzoeken hoe Urban Culture als functie opgenomen kan worden in de culturele basisinfrastructuur;
- het inzetten van een urban cultuurcoach;
- op programmaniveau domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken maken (bijvoorbeeld met sport).

Focusprogramma Impact maken met cultuur in de wijk

Met dit focusprogramma wil de gemeente cultuurparticipatie in de wijk vergroten, cultuur verbinden aan andere beleidsdomeinen en lokale samenwerkingen bevorderen.

De inzet is:

- de mogelijkheid onderzoeken om op wijkniveau cultuurprogrammeurs in te zetten;
- meer focus op vraaggericht produceren en programmeren van activiteiten (en minder op matchmaking tussen organisaties en/of bewoners). In samenwerking met wijkregisseurs en partners in de betreffende wijken bijdragen aan de realisatie van activiteiten;
- inzetten op het intensiveren van interne gemeentelijke samenwerkingen;
- landelijke financieringsmogelijkheden aangrijpen om interne samenwerkingen met andere beleidsafdelingen aan te gaan;
- het bevorderen en faciliteren van domeinoverstijgende programmering;
- cultuur- en welzijnsnetwerk aan elkaar verbinden.

Ten aanzien van beeldende kunst in de openbare ruimte is de inzet:

- aandacht voor de rol en toepassing van beeldende kunst bij stedenbouwkundige ingrepen en gebiedsontwikkelingen;
- onderzoeken hoe we meer proactief in kunnen zetten op beeldende kunst in de openbare ruimte, met nadruk op diversiteit in betrokkenheid van bewoners en samenwerking tussen lokale partijen.

Focusprogramma Cultuur in de etalage van de stad

Met dit focusprogramma wil de gemeente het imago van Schiedam versterken, de aantrekkelijkheid van de stad vergroten en meer bezoekers aantrekken.

De inzet is:

- culturele programmering en initiatieven stimuleren die aansluiten op de kernwaarden van de stad: authentiek, levendig en vernieuwend³;
- inzicht in doelgroepen door middel van publieksonderzoek bij culturele instellingen en evenementen;
- zichtbaarheid en toegankelijkheid van beeldende kunst in de openbare ruimte vergroten voor inwoners en bezoekers van de stad;
- verbindingen stimuleren tussen de creatieve sector en de economische clusters.

3.3.3 Programma Vrije ruimte om vernieuwing te stimuleren

Met het programma Vrije ruimte wordt beoogd om nieuwe cultuurinvullingen en initiatieven mede mogelijk te maken, die inspelen op behoeften en ideeën van een diverse groep inwoners. Passend bij de identiteit en het schaalniveau van Schiedam. Hiertoe wordt een subsidieregeling opgesteld, bedoeld voor projectsubsidies, met toepassing van een subsidieplafond.

De inzet is:

- het bevorderen van vernieuwing, innovatie en initiatieven ‘van onderop’;
- onderzoek naar alternatieve, laagdrempelige vormen van subsidie aanvragen en verlenen.

3.3.4 Wettelijke taken in relatie tot cultuur

- Lokale omroep: sinds 2010 dragen gemeenten zorg voor de bekostiging van de lokale omroep. Kosten die rechtstreeks verband houden met het verzorgen van een lokaal toereikend media aanbod worden door de gemeente gefinancierd.⁴ In 2023 is de lokale omroep SCHIE samengegaan met Omroep Vlaardingen. Zij werken nu samen onder de naam Twee. De gemeente heeft geen invloed op de inhoudelijke programmering.
- Cultureel erfgoed: het beheer, instandhouding en restaureren van het cultureel erfgoed de Schiedamse Molens behoort tot de wettelijke taken van de gemeente.

- Bibliotheek: Naar verwachting wordt er vanaf 2026 vanuit de rijksoverheid een zorgplicht ingesteld voor gemeenten voor het hebben van een volwaardige openbare bibliotheek.

³ Kadernota Stadsmarketing, 2015.

⁴ [Rechten en plichten lokale omroep \(CvdM\)](#).

DE CULTURELE SCHIJF VAN VIJF

GEACTUALISEERDE CULTUURVISIE SCHIEDAM

BESTUURSSAMENVATTING

CULTUURVISIE

DE CULTURELE SCHIJF VAN VIJF: VIJF INGREDIËNTEN VOOR EEN GEZONDE STAD

Schiedam heeft een rijk cultureel leven dat onlosmakelijk onderdeel uitmaakt van het DNA van de stad.

Cultuur levert een bijdrage aan een groot aantal maatschappelijke doelen waaraan de gemeente Schiedam met haar partners werkt. Met de doelen van de cultuurvisie streven we ernaar dat cultuur in alle disciplines, van sociaal tot stedenbouw, voor alle Schiedammers relevant is.

De huidige geactualiseerde cultuurvisie is met participatie tot stand gekomen. Voor de actualisatie hebben we input opgehaald bij onze culturele partners: een brede vertegenwoordiging van culturele instellingen en amateurkunstverenigingen, individuele kunstenaars, actieve bewoners en partijen met wie we geen subsidierelatie hebben.

De Culturele Schijf van Vijf is hiervan het resultaat. De titel is geïnspireerd op de vijf doelen van de cultuurvisie die goed zijn voor de gezondheid van de stad en haar bewoners. Drie doelstellingen uit de Cultuurvisie 2013-2016 hebben we gehandhaafd:

1. Krachten bundelen: wat goed is versterken
2. Vergroten cultuurparticipatie
3. Levendige binnenstad

Aan deze drie doelstellingen zijn er twee toegevoegd:

4. Samen leven: elkaar vinden
5. Deuren open: gastvrij Schiedam

De Culturele Schijf van Vijf geeft het culturele netwerk van Schiedam een breed en integraal kader mee, waarbinnen het zijn ambities en werkzaamheden kan ontplooiën.

“Ieder mens, bewust en onbewust, in meer of mindere mate heeft iets met cultuur”.
(Marcel Houtkamp, wethouder cultuur)

TOELICHTING OP DE SCHIJF VAN VIJF

1. Krachten bundelen: wat goed is versterken

Beleidsvorming en -uitvoering zijn interactieve processen die voortdurend aandacht vragen. Hierin ontstaat samenwerking. Met elkaar sta je sterker, kun je elkaar aanvullen en inspireren. Om effect te krijgen uit het bundelen van krachten van het culturele veld van Schiedam is gedeelde verantwoordelijkheid van alle betrokken partijen belangrijk. Iedereen kan vanuit zijn eigen kracht aan een gemeenschappelijk doel werken. Hierbij worden inhoudelijke ambities en doelen gedeeld om te komen tot heldere afspraken.

Met het bundelen van onze krachten willen we het culturele netwerk verstevigen en sterk houden. Om dit te bereiken zullen we in elk geval jaarlijks diverse netwerkmomenten organiseren.

2. Levendige Binnenstad: de historische binnenstad heeft een cultureel kloppend hart

Het versterken van de binnenstad is een blijvende ambitie. De historische binnenstad van Schiedam heeft een onderscheidende kwaliteit in het stedelijke netwerk van metropoolgemeenten.

Voor een levendige binnenstad willen we de aandacht vestigen op de kwaliteit van het cultureel erfgoed door duurzame programmering. Daarnaast willen we de zichtbaarheid van de musea in het Museumkwartier verbeteren en het profiel van kunst, ambacht en nieuwe economie sterker in het gebied tot uitdrukking brengen.

3. Vergroten cultuurparticipatie: jong geleerd...

De doelstelling om cultuurparticipatie te vergroten is nog altijd actueel. Voor cultuur moet je in Schiedam zijn. De beste plek om dit te doen is dichtbij de eigen leefomgeving. Onderwijsinstellingen en wijkinitiatieven spelen hierbij een belangrijke rol als verbinder. We besteden aandacht aan kinderen in het primaire onderwijs, maar ook aan jongeren en volwassenen.

4. Samen Leven: elkaar versterken

Schiedam kent een gevarieerde bevolkingssamenstelling. Cultuur geeft ruimte voor verscheidenheid, voor anders kijken en waarderen. Kunst en cultuur kunnen mensen helpen om te gaan met het onbekende en aansluiten op wat hen bezighoudt. Het kan waarde bieden bij het opbouwen van een sociaal netwerk of een middel zijn om gezondheid en geluk te vergroten. Interactie, samen, is hierbij het uitgangspunt.

We zetten ons in om de gezondheid en het geluk van inwoners te vergroten door zorg en welzijn met kunst en cultuur te verbinden, maar ook door de directe leefomgeving van Schiedammers te verbeteren door het aanbrengen van kunst in de openbare ruimte.

5. Deuren Open: Gastvrij Schiedam

Culturele voorzieningen dragen bij aan de aantrekkelijkheid van de stad. Ze vormen een belangrijk element in de positionering van Schiedam. Het Schiedamse culturele veld laat samen met de stad zien waar Schiedam voor staat: een gastvrije stad waar altijd iets te doen is.

GEZAMENLIJKE OPGAVE

Dit zijn de vijf doelstellingen waar we met cultuur de komende tijd aan gaan werken. We richten ons nadrukkelijk op de hele stad, niet alleen op de binnenstad.

Schiedam heeft een sterk cultureel netwerk. De geactualiseerde cultuurvisie geeft richting voor de uitvoering die we nadrukkelijk met elkaar oppakken. Cultuur is van de hele stad en het is onze ambitie om verbinding te leggen met alle doelgroepen. We willen bezoekers uit de regio verwelkomen en mensen uit de eigen stad bereiken die nu nog niet meedoen. We gaan de komende periode het cultureel programma vernieuwen, met de deuren open!

**gemeente
Schiedam**

Startnotitie Cultuurvisie Schiedam

Verder voor een kleurrijke stad

Vastgesteld op 3 oktober 2023

3 oktober 2023

Versiebeheer

Datum 3 oktober 2023

Auteur Team Cultuur en Vrije Tijd

Inhoudsopgave

1	Voorwoord	4
2	Aanleiding	5
3	Kijk op cultuur	7
4	Uitgangspunten	10
5	Participatie	12
6	Tijdspad	14

1 Voorwoord

Cultuur is wie we zijn. Onze achtergronden, waar we vandaag komen maar ook wie we willen zijn en naar toe gaan.

Cultuur is van ons allemaal, voor ons allemaal en door ons allemaal. Cultuur dat zijn we met zijn allen en maken we met zijn allen. Het verbindt ons en biedt ons mogelijkheden om van elkaar te verschillen. Dat maakt dat cultuur binnen alle verschillen een verbindende schakel tussen mensen kan zijn. Binnen de cultuurgebouwen in de stad, maar ook gewoon bij u in de buurt en bij u de straat. Met deze startnotitie onderzoeken we hoe we cultuur voor u en door u nog beter tot zijn recht kunnen laten komen.

Frans Hamerslag, wethouder cultuur

Cultuur geeft kleur aan Schiedam

Cultuur maken en meemaken doet wat met je. In een bandje spelen, op het toneel staan, zingen, een prachtig schilderij, een aangrijpend verhaal, een adembenemende film, een sprankelend evenement ...

Het prikkelt de verbeelding en biedt onverwachte inzichten. Je wordt er blij van, kunt ontroerd raken.

Cultuur kan ook uitdagen of een ongemakkelijk gevoel geven, omdat het een spiegel voorhoudt.

Kortom: we worden allemaal aangeraakt of gevormd door cultuur. En andersom: iedereen doet mee aan het maken van cultuur, in welke vorm dan ook.

Het begrip 'cultuur' start bij het maken van heel uiteenlopende uitingen: dans, muziek, theater, beeldende kunst, architectuur, vormgeving, letteren, film, nieuwe media, culturele evenementen, kunstwerken in de buitenruimte en levend (immaterieel) erfgoed.

Als we spreken over cultuur, bedoelen we altijd kunst, cultuur en immaterieel erfgoed.

We verbinden aan cultuurvormen geen kwalificaties.

2 Aanleiding

Het cultuurbeleid van Schiedam is gebaseerd op 'de cultuurvisie 'De Culturele Schijf van Vijf'. De vijf ingrediënten zijn onmisbaar voor een gezonde stad:

- 1) Krachten bundelen
- 2) Levendige binnenstad
- 3) Vergroten cultuurparticipatie
- 4) Samenleven
- 5) Deuren open

De gemeenteraad stelde deze visie in 2017 vast. Daarmee werd een stevige basis gelegd voor vernieuwing van het cultuurklimaat in Schiedam. Het huidige college constateert dat Schiedam zich sterk ontwikkelt als aantrekkelijke stad en dat actuele maatschappelijke ontwikkelingen van invloed zijn op het culturele veld. De ambitie is om de Cultuurvisie te actualiseren met oog voor die nieuwe opgaven. De herijking is gericht op een sterke en toekomstbestendige cultuursector.¹

De Startnotitie met uitgangspunten biedt houvast. Het is het vertrekpunt om de Cultuurvisie eigentijds in te kleuren met Schiedammers, cultuurspelers en andere partners die meefinancieren. En er een uitvoeringskader aan te verbinden. Het gemeentebestuur maakt vanzelfsprekend deel uit van dat participatieproces. De ambitie is immers om zichtbaar te zijn in de stad, de wijken in te gaan en de samenwerking actief op te zoeken.

---

¹ Ambitiedocument 2023-2026 'Verder voor een kleurrijke stad', pagina 13 en 14

3 Kijk op cultuur

Zó kijkt het gemeentebestuur naar cultuur.

Cultuur is er

Dat ben jezelf. Dat zijn wij met elkaar, de gemeenschap. Het gaat over hoe je bent en wordt gevormd, de verhalen, tradities, de dingen die je doet en maakt, je ideeën en idealen. Op allerlei plekken met allerlei uitingsvormen. Cultuur heeft grote maatschappelijke waarde: artistiek, sociaal, economisch en ruimtelijk.

gemeente
Schiedam

Cultuur is verweven in alle domeinen

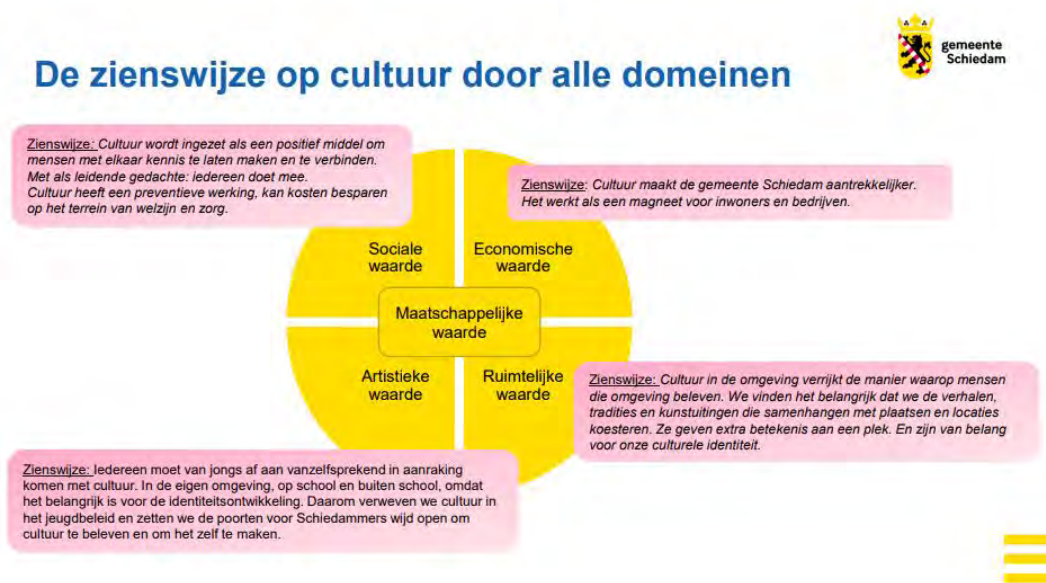

Fotografie: Eva Driessen, Richard Beukelaar, Breinde Flapper

De gemeente Schiedam schept voorwaarden voor cultuur

Mensen komen met cultuur in aanraking. Om het te beleven, te maken en te beoefenen. Of ze hier nu opgroeien, wonen, op school zitten, studeren, werken, winkelen, uitgaan, op bezoek zijn, of zich bewegen door de stad. De culturele focus van de gemeente is het (mee)maken, beleven en borgen van alle mogelijke kunstzinnige en creatieve uitingsvormen. De gemeente ziet dit als haar opdracht omdat cultuur essentieel is, de basis. Het draagt bij aan de identiteit en economische groei van de stad. Cultuur is belangrijk voor een brede welvaart: alles wat mensen waardevol vinden. Het voegt kwaliteiten toe in de dagelijkse leefomgeving, draagt bij aan het geluk van mensen. Het is verweven met beleid, loopt als een rode draad door de sociale en economische visie.

De gemeente beschouwt zichzelf als een partner in een breed cultuurnetwerk

Het culturele veld is groot. De gemeenschap neemt allerlei culturele initiatieven zonder bemoeienis van de gemeente. Met inzet van vele vrijwilligers. Verschillende partners faciliteren cultuur, zoals corporaties en fondsen. De gemeente faciliteert op diverse manieren om mét de gemeenschap dingen mogelijk te maken.

- Door cultuurspelers een platform te bieden om kennis te delen en samen te werken, nieuwe allianties aan te gaan, ook op regionale schaal: Maassluis, Vlaardingen en Rotterdam.
- Door locaties en gebouwen beschikbaar te stellen (focus: passend bij de kerntaken gemeente en benoemde doelgroepen).
- Door culturele activiteiten in regelgeving mogelijk te maken.
- Door aan te sluiten bij cultuurprogramma's van provincie en rijk.
- Door te onderzoeken hoe cultuur het beste aansluit bij een diverse groep inwoners.
- Door kunst in de buitenruimte te brengen.
- Door de culturele rijkdom van de stad te promoten.
- Door subsidie te verlenen. Structurele subsidies voor de basisinfrastructuur en incidentele subsidies/investeringen voor initiatiefnemers.

De relatie tussen gemeente en gesubsidieerde culturele instellingen is wederkerig: de gemeente faciliteert hen in hun ondernemerschap om kunstzinnige en creatieve uitingsvormen te bevorderen en ondersteunen. Bij facilitering en samenwerking hoort het besef van een gedeelde verantwoordelijkheid. Met elkaar moeten keuzes worden gemaakt, waarbij geldt dat er verschillende belangen kunnen spelen en het budget niet tot in de hemel reikt. Bestaande middelen worden (deels) opnieuw ingezet en er komt geen structureel geld bij.

Het culturele samenspel in Schiedam

CULTUUR
X
SCHIEDAM
=
SAMENSPEL

Als gemeente maken we onderdeel uit van het culturele netwerk in Schiedam.

- o We werken samen met de stad. *"Iedere Schiedammer draagt bij aan de kunst van het samenleven."* (Uit: Coalitieakkoord 2022-2026: 'Verder voor een kleurrijke stad').
- o In het samenspel met culturele instellingen gaat *'contact boven contract'*: de zakelijke subsidierelatie heeft zich ontwikkeld naar partnerschap. (Uit: Rekenkameronderzoek 'Het culturele samenspel', 2017).
- o Het gemeentebestuur gelooft in partnerschap. *"Wij zijn zichtbaar in de stad, gaan de wijken in en zoeken het gesprek en de samenwerking actief op."* (Uit: Ambitiedocument).
- o *"We zijn een gemeente die werkt met hart aan de stad."* (Uit: Coalitieakkoord).

We spreken onze verwachtingen uit over cultureel ondernemerschap

(Aanbeveling Rekenkameronderzoek 'het culturele samenspel' 2017)

Wat is wel en niet cultureel 'onderneembaar' en kan privaat geld opleveren?

Dit bestuur kijkt met een frisse blik naar cultuur

Een sterke culturele sector kan niet zonder vernieuwing. Nieuwe genres, nieuwe initiatieven, nieuw publiek. Met waardering voor wat er is wil de gemeente ruimte creëren voor nieuwe invullingen. Het betekent opnieuw afwegen en keuzes maken. Kijkend naar het héle palet aan faciliteiten en het beschikbare budget. Inspelend op de wensen en ideeën van inwoners en op het schaalniveau van Schiedam. Dit betekent ook voor de cultuursector zoeken naar creatieve oplossingen, verdergaande, andersoortige samenwerking en een kritische blik op wat prioriteit heeft om doelen te bereiken.

4 Uitgangspunten

De uitgangspunten zijn een verdieping op de Cultuurvisie ‘De Schijf van Vijf’ uit 2017.

Uitgangspunt 1: Breedtecultuur als invalshoek: cultuur van en voor iedereen

Onder de noemer 'breedtecultuur'² zet de gemeente in op het héle culturele veld. En daarmee op de balans tussen professionele culturele instellingen en amateurkunst in het culturele middenveld: de vele clubs, verenigingen, stichtingen, lokale cultuurmakers die zich bezighouden met cultuur en vooral met creativiteit.

- Verdieping op ‘Krachten bundelen’ uit de Schijf van Vijf

Uitgangspunt 2: Cultuur lokaal faciliteren in regionaal perspectief

De gemeente zet zich in voor cultuur in Schiedam in de context van het aanbod in de regio, met name Vlaardingen en Rotterdam. Om recht te doen aan het lokale culturele aanbod en samenwerkingsverbanden aan te gaan.

- Verdieping op ‘Deuren open’ uit de Schijf van Vijf

Uitgangspunt 3: Cultuur in de wijken

Cultuur draagt bij aan samenleven en het bereiken van een diverse groep inwoners. In de wetenschap dat Schiedam een hele diverse stad is. En dat cultuur kwetsbaar is: mensen die aan het overleven zijn, kunnen er niet of nauwelijks voor openstaan. De gemeentelijke insteek is om initiatieven in de wijken, vanuit wijk/ontmoetingscentra en het verenigingsleven te waarderen en erbij aan te sluiten. Om niet alleen aanbodgericht te zijn, maar te luisteren naar de stad, te programmeren met en voor Schiedammers, nieuwe vormen van cultuur te omarmen, ook voor specifieke groepen. En om de wijkregisseurs met hun netwerken hierin te benutten als spil.

- Verdieping op ‘Samen leven’ uit de Schijf van Vijf

Uitgangspunt 4: Cultuurroute door de stad

De gemeente roept op om beter over het voetlicht te brengen wat er op cultureel gebied is en kan in Schiedam. Zichtbaar maken wat Schiedam te bieden heeft op het culturele vlak draagt ook bij aan de promotie van Schiedam als weekendje-weg-stad. En aan de profilering als Dutch Distillers District. In combinatie met ‘smaakmakers’: horeca, ambachten.

- Verdieping op ‘Levendige binnenstad’ uit de Schijf van Vijf

Uitgangspunt 5: Investeren in jongerencultuur

De wens van de gemeente is om te investeren in de nieuwe generatie, meer te doen met jongeren en daarmee ook met andere cultuurvormen, zoals urban en streetart. Cultuureducatie is de basis om de culturele ontwikkeling van kinderen te stimuleren. En hen van daaruit iets te bieden als ze ouder zijn. Het betekent aandacht voor de hele cultuurketen van amateurs, upcoming talenten en (semi) professionals.

---

² Naar analogie van breedtesport: sport door grote groepen beoefend vanwege de recreatieve functie ervan.

- Verdieping op ‘Vergroten cultuurparticipatie; jong geleerd...’ uit de Schijf van Vijf

Uitgangspunt 6: Cultuur bewuster inzetten

Het loont om cultuur bewuster in te zetten in de verschillende beleidsvelden. Om relaties te leggen met wijkontwikkeling, welzijn, gezondheid en sport en maatschappelijke kwesties, bijvoorbeeld rond duurzaamheid. Belangrijk daarvoor is om zichtbaar te maken wat cultuur teweeg kan brengen, hoe creatieve denkracht van makers kan worden ingezet.

- Bekrachtiging van het hart van de Schijf van Vijf

1. Krachten bundelen: wat goed is versterken
 Biedovername en -schonering zijn interactieve processen die voortdurend aandacht vragen. Hierin ontstaat samenwerking. Met elkaar sta je sterker, kun je elkaar aanvullen en inspireren. Om effect te krijgen uit het bundelen van krachten van het culturele veld van Schiedam is gedeelde verantwoordelijkheid van alle betrokken partijen belangrijk. Iedereen kan vanuit zijn eigen kracht aan een gemeenschappelijk doel werken. Hierbij worden inhoudelijke ambities en doelen gedeeld om te komen tot betere afspraken.
 Met het bundelen van onze krachten willen we het culturele netwerk vastleggen en sterk houden. Om dit te bereiken zullen we in elk geval jaarlijks diverse netwerkkonferenties organiseren.

2. Levendige binnenstad: de historische binnenstad heeft een cultureel kloppend hart
 Het versterken van de binnenstad is een blijvende ambitie. De historische binnenstad van Schiedam heeft een onderscheidende kwaliteit in het stedelijke netwerk van rustoortgemeenten.
 Voor een levendige binnenstad willen we de aandacht vestigen op de kwaliteit van het cultureel erfgoed door duurzame programmering. Daarnaast willen we de zichtbaarheid van de musea in het Museumkwartier verbeteren en het profiel van kunst, ambacht en nieuwe economie sterker in het gebied tot uitdrukking brengen.

3. Vergroten cultuurparticipatie: jong geleerd...
 De doelstelling om cultuurparticipatie te vergroten is nog altijd actueel. Voor cultuur moet je in Schiedam zijn. De beste plek om dit te doen is dichtbij de eigen leefomgeving. Ouderwijnsstellingen en wijnschietpartijen spelen hierbij een belangrijke rol als voorbeeld. We besteden aandacht aan kinderen in het primaire onderwijs, maar ook aan jongeren en volwassenen.

4. Samen Leven: elkaar versterken
 Schiedam kent een gevarieerde bevolkingsamenstelling. Cultuur geeft ruimte voor verscheidenheid, voor anders kijken en waarderen. Kunst en cultuur kunnen mensen helpen om te gaan met het onbekende en aansluiten op wat hen beïngoudt. Het kan waarde bieden bij het oplossen van een sociaal netwerk of een middel zijn om gezondheid en geluk te vergroten. Intelectie, samen, is hierbij het uitgangspunt.
 We zetten ons in om de gezondheid en het geluk van inwoners te vergroten door zorg en welzijn met kunst en cultuur te verbinden, maar ook door de directe leefomgeving van Schiedammers te verbeteren door het aanbieden van kunst in de openbare ruimte.

5. Deuren Open: Gastvrij Schiedam
 Culturele voorzieningen dragen bij aan de aantrekkelijkheid van de stad. Ze vormen een belangrijk element in de positionering van Schiedam. Het Schiedams culturele veld laat samen met de stad zien waar Schiedam voor staat: een gastvrije stad waar altijd iets te doen is.

6. Samen Leven: elkaar versterken
 Schiedam kent een gevarieerde bevolkingsamenstelling. Cultuur geeft ruimte voor verscheidenheid, voor anders kijken en waarderen. Kunst en cultuur kunnen mensen helpen om te gaan met het onbekende en aansluiten op wat hen beïngoudt. Het kan waarde bieden bij het oplossen van een sociaal netwerk of een middel zijn om gezondheid en geluk te vergroten. Intelectie, samen, is hierbij het uitgangspunt.
 We zetten ons in om de gezondheid en het geluk van inwoners te vergroten door zorg en welzijn met kunst en cultuur te verbinden, maar ook door de directe leefomgeving van Schiedammers te verbeteren door het aanbieden van kunst in de openbare ruimte.

5 Participatie

Het actualiseren van de Cultuurvisie gebeurt in een participatieproces met de gemeenschap: culturele instellingen, makers, inwoners en andere stakeholders.

De start van het participatieproces zal plaatsvinden tijdens het jaarlijkse Cultuur Uur waarin de gemeente en het actieve en betrokken culturele netwerk van Schiedam samenkomen.

Schiedammers in alle wijken hebben een actieve rol in het bepalen van hoe en waarop de gemeente inzet met cultuur. Zij zijn er zelf grotendeels eigenaar van. Daarom vraagt de gemeente aan de culturele organisaties om samen te rade te gaan bij inwoners. Met specifieke aandacht voor jongeren.

De uitgangspunten uit deze Startnotitie zijn het vertrekpunt voor doelgerichte gesprekken. Voor de gespreksagenda worden de uitkomsten benut van het recent uitgevoerde tweejaarlijkse onderzoek onder inwoners naar de bekendheid en waardering van het Schiedamse aanbod van cultuur, kunst en evenementen uitgevoerd door het Kenniscentrum. Onderdeel hiervan was de QR-campagne 'Doe de CultuurCheck!³ Een aantal mensen gaf aan betrokken te willen worden bij het vervoltraject. Zij krijgen een rol in het participatieproces. Via inhoudelijke kwalitatieve gesprekken wordt de cultuurbehoefte van specifieke doelgroepen, met name jongeren, in beeld gebracht.

De opbrengst van het participatieproces stelt de gemeente in staat om accenten te leggen en prioriteiten te stellen. Aan de geactualiseerde Cultuurvisie zal een uitvoeringskader worden gekoppeld, waarin de randvoorwaarden zijn samengevat om de visie uitvoerbaar te maken. Binnen dit kader valt onder meer de uitvoering van diverse subsidieregelingen.

---

³ Het Kenniscentrum heeft het tweejaarlijkse onderzoek onder de leden van het internetpanel een vragenlijst uitgezet. Daarnaast is via social media een oproep gedaan aan Schiedammers die geen lid zijn van dit panel om de vragenlijst in te vullen. Deze oproep is kracht bijgezet door het verspreiden van flyers, posters en boekenleggers op meer dan 50 verschillende locaties.

6. Aandachtspunten Cultuurbeleid

De gemeente Schiedam kan in het toekennen van subsidies en bij het vaststellen van beleidsdoelstellingen voor verschillende accenten kiezen. Om erachter te komen wat de Schiedammers zelf betekenisvol vinden, is daarom aan hen gevraagd 4 mogelijke beleidsdoelen op volgorde van belangrijkheid te zetten.

Om de rangorde toe te passen is door het Kenniscentrum een weging toegepast: aan plek 1 worden 4 punten toegekend, aan de tweede plek 3, de derde plek levert 2 punten op en de laatst gekozen beleidsdoelstelling krijgt 1 punt.

Dit leidt tot de uitslag als weergegeven in Figuur 5.1. Het moge duidelijk zijn dat de top 2 dicht bij elkaar zit.

Prio	Beleidsdoel	Behaalde aantal punten*
1	Meer culturele activiteiten en evenementen om de sociale verbinding tussen Schiedammers te vergroten en het welzijn te verbeteren	3659
2	Meer evenementen en culturele activiteiten in de binnenstad	3636
3	Meer mogelijkheden voor jongeren om zelf cultuur te beoefenen (muziek, workshops, dans, etc)	3254
4	Meer activiteiten en evenementen voor minderheden (ouderen, mensen met een migratieachtergrond, LGBTQIA+, mensen met beperkingen, etc)	2381

* Omdat binnen de democratische spelregels aan eenieders stem dezelfde waarde wordt toegekend, is er bewust voor gekozen de uitslag van deze rangordevraag niet uit te splitsen naar achtergrondkenmerken.

gemeente Schiedam

Doe de Cultuur Check!

Maak kans op een bioscoop-bon t.w.v. € 50,-

Geef je mening over het cultuuraanbod in Schiedam

6 Tijdpad

Oktober 2023	Startnotitie Cultuur vaststellen door de raad
November 2023	Cultuur Uur: gesprek met netwerk over aanpak participatie
1e kwartaal 2024	Participatietraject
2e kwartaal 2024	Schrijven Cultuurvisie
3 ^e kwartaal 2024	Geactualiseerde Cultuurvisie vaststellen door de raad

Colofon

Stadskantoor, Stadserf 1
Postbus 1501, 3100 AE Schiedam

14 010
[schiedam.nl](https://www.schiedam.nl)

**gemeente
Schiedam**

Cultuur? Check!

**Uitkomsten van het onderzoek naar de beleving van Cultuur,
kunst en evenementen in Schiedam 2023**

Versiebeheer

Datum: juni 2023

Versie: 1.0

Auteur: Kenniscentrum Schiedam

<https://mes.incijfers.nl/>
kenniscentrum@schiedam.nl

Inhoud

1. Inleiding	4
Respons en methode	4
2. Cultuurinteresse	5
Nadere analyse	6
3. Waardering Schiedams cultuuraanbod	9
Aanwezigheid culturele instellingen en activiteiten in Schiedam	10
4. Bekendheid en bezoek Schiedamse instellingen	11
Nadere analyse van de beoordeling van het cultuuraanbod	15
Hoe worden Schiedammers geïnformeerd over culturele activiteiten?	16
Nadere analyse	16
5. Toegankelijkheid en inclusie	17
6. Aandachtspunten cultuurbeleid	18
Bijlage – turflijst “Wat mist u in Schiedam?”	19

Doe de
Cultuur
Check!

Maak kans op
een bioscoopbon
t.w.v. € 50,-

1. Inleiding

Het onderzoek naar de bekendheid en waardering van het Schiedamse aanbod van cultuur, kunst en evenementen onder de inwoners wordt doorgaans elke twee jaar gehouden. Het laatste onderzoek is in 2018 gehouden. Omdat echter door de maatregelen ter bestrijding van Corona/COVID-19 dit type activiteiten van 2020 tot en met 2022 veelal geen doorgang kon vinden, is besloten de onderzoeken van 2020 en 2022 uit te stellen.

De samenleving is gedurende 2022 in stappen weer helemaal geopend. Dit maakte het mogelijk om in het voorjaar van 2023 weer een onderzoek uit te voeren naar het aanbod van kunst en cultuur in Schiedam.

Het Kenniscentrum heeft onder de leden van het internetpanel een vragenlijst uitgezet. Daarnaast is via social media een oproep gedaan aan Schiedammers die geen lid zijn van dit panel om de vragenlijst in te vullen. Deze oproep is kracht bijgezet door het verspreiden van flyers, posters en boekenleggers op meer dan 50 verschillende locaties. De hierbij gebruikte afbeeldingen zijn in deze rapportage terug te vinden.

De enquête bestond uit vragen over de beleving van alle vormen en uitingen van cultuur door de inwoners van Schiedam. Wat vinden Schiedammers van het aanbod van cultuur en evenementen in de stad? Wat wordt bezocht? Wat wordt er gemist in het aanbod van culturele instellingen en evenementen? De resultaten worden gebruikt om het cultuurbeleid vorm te geven. Ook wordt aan de hand van de resultaten bekeken hoe cultuurbeleving zich door de jaren heen ontwikkelt.

Respons en methode

Het Schiedamse internetpanel bestaat uit 4622 leden. Van hen hebben 829 de enquête volledig ingevuld. Nog eens 253 leden hebben de vragenlijst gedeeltelijk ingevuld. Van de open uitnodiging die is verspreid hebben 479 mensen gebruik gemaakt.

Figuur 1.1 - Responsoverzicht

	Aantal leden	Volledig ingevuld	Onvolledig ingevuld	Totale respons	Responsepercentage
Panel	4.622	829	253	1.082	23%
Open link	-	318	161	479	-
Totaal	-	1.147	414	1.561	-

De onderzoeksdata zijn gecorrigeerd met weegfactoren, zodat een representatieve afspiegeling ontstaat van de totale Schiedamse bevolking in de leeftijd van 18 tot en met 92 jaar. Hierbij is een weging toegepast op de kenmerken leeftijd en wijk. De uitkomsten van het onderzoek leveren daarmee een betrouwbaar beeld op van de mening van de Schiedammer in de genoemde leeftijdscategorie*.

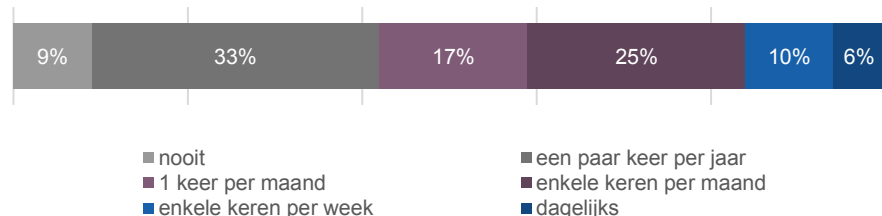
*Op basis van de totale populatie en het aantal respondenten bedraagt de foutenmarge 2,45% bij een betrouwbaarheidsinterval van 95%.

2. Cultuurinteresse

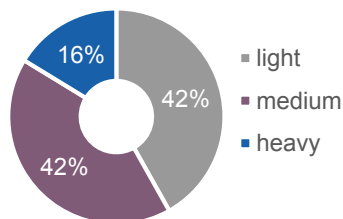
Gevraagd naar de mate waarin men tijd en aandacht besteedt aan cultuur in brede zin, geeft meer dan 90% van de Schiedammers aan dit minimaal enkele keren per jaar te doen. Cultuur is hierbij nadrukkelijk breed gedefinieerd als niet alleen museumbezoek en toneel, maar juist ook activiteiten als concerten, film, cosplay, handvaardigheid en knutselen, urban dance, tekenen, kookworkshops, zingen in een koor of spelen in een band.

Figuur 2.1: Hoe vaak besteedt u tijd en aandacht aan cultuur, kunst en evenementen?

Om de statistische betrouwbaarheid te vergroten zijn deze 6 categorieën Schiedammers in dit onderzoek samengevoegd om de mate van cultuurparticipatie weer te geven. Deze "culturele deelname-index" heeft de categorieën light, medium en heavy en is als aanvullende achtergrondvariabele gebruikt ten behoeve van een nadere analyse en duiding van de resultaten.

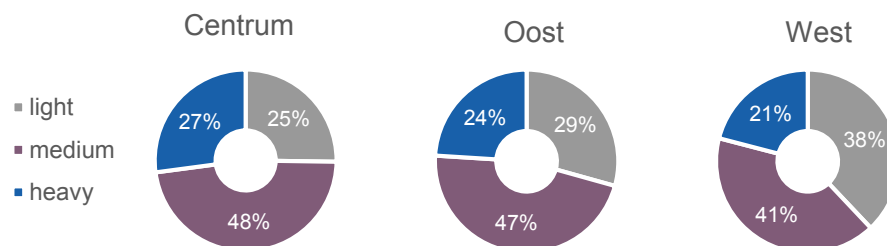
Figuur 2.2: Hoe vaak besteedt u tijd en aandacht aan cultuur, kunst en evenementen overeenkomstig deelname-index?

Wanneer bekeken wordt in welke wijken deze verschillende groepen oververtegenwoordigd zijn, blijkt de mate van cultuurparticipatie onevenredig over de wijken verdeeld te zijn.

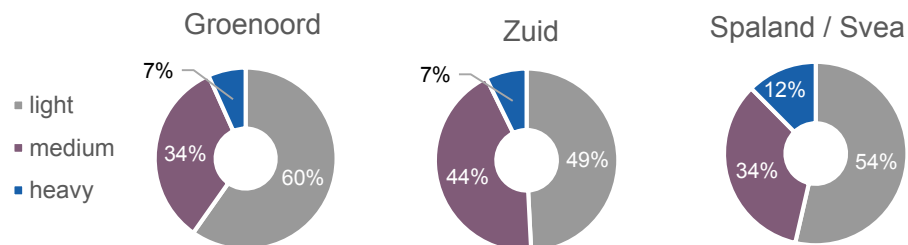
In de onderstaande 3 wijken is de cultuurdeelname het **hoogst**:

Figuur 2.3: Hoe vaak besteedt u tijd en aandacht aan cultuur, kunst en evenementen naar culturele deelname-index?

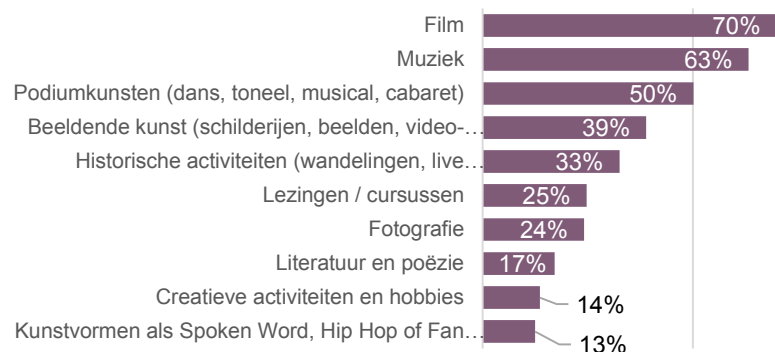
In de 3 wijken met de **laagste** mate van cultuurdeelname is de verdeling tussen de groepen als volgt:

Figuur 2.4: Hoe vaak besteedt u tijd en aandacht aan cultuur, kunst en evenementen volgens culturele deelname-index?

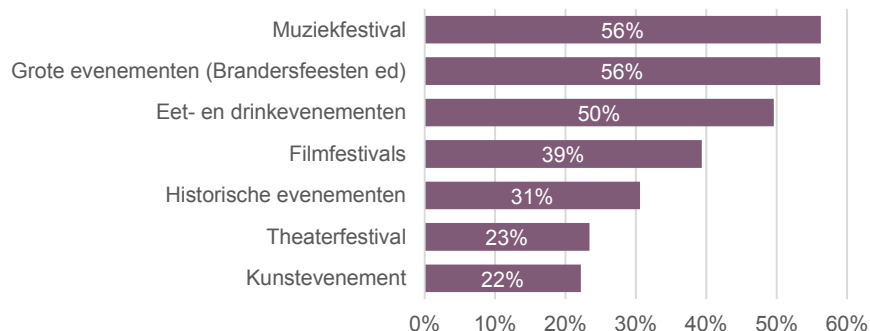

Gevraagd naar het type culturele activiteiten dat de cultuurdeelnemers bepaalt, blijkt dat film en muziek bij verreweg de meeste mensen populair zijn. Bij festivals en evenementen zijn (eveneens) muziek en grote evenementen het meest populair.

Figuur 2.5: In welke vormen van cultuur bent u het meest geïnteresseerd? Meerdere antwoorden mogelijk

Figuur 2.6: Welk type evenement of festival vindt u het leukst? Meerdere antwoorden mogelijk? Naar wijk

Nadere analyse

Als we de culturele interesses bekijken naar de culturele deelname-index, valt met name op dat de verschillende groepen cultuurparticipanten (light, medium, heavy) nagenoeg dezelfde interesses en desinteresses hebben als het gaat om de typen kunst en cultuur.

De light-cultuurgebruikers zijn het meest geïnteresseerd in film (59% van deze groep geeft aan hierin interesse te hebben) en muziek (52%).

De groep Schiedammers die het minst frequent “aan cultuur doet”, is het minst geïnteresseerd in

1. Literatuur / poëzie (5%)
2. Spoken Word, Hip Hop en Fan Culture, etc (5%)
3. Creatieve activiteiten en hobbies (8%)
4. Lezingen / cursussen (14%)

Voor de groep zware cultuurparticipanten geldt eveneens dat de grootste aandelen van deze groep geïnteresseerd zijn in muziek (83%) en film (81%).

De kleinste aandelen van deze groep zijn geïnteresseerd in

1. Creatieve activiteiten en hobbies (26%)
2. Spoken Word, Hip Hop en Fan Culture, etc (29%)
3. Fotografie (39%)
4. Lezingen / cursussen (43%)

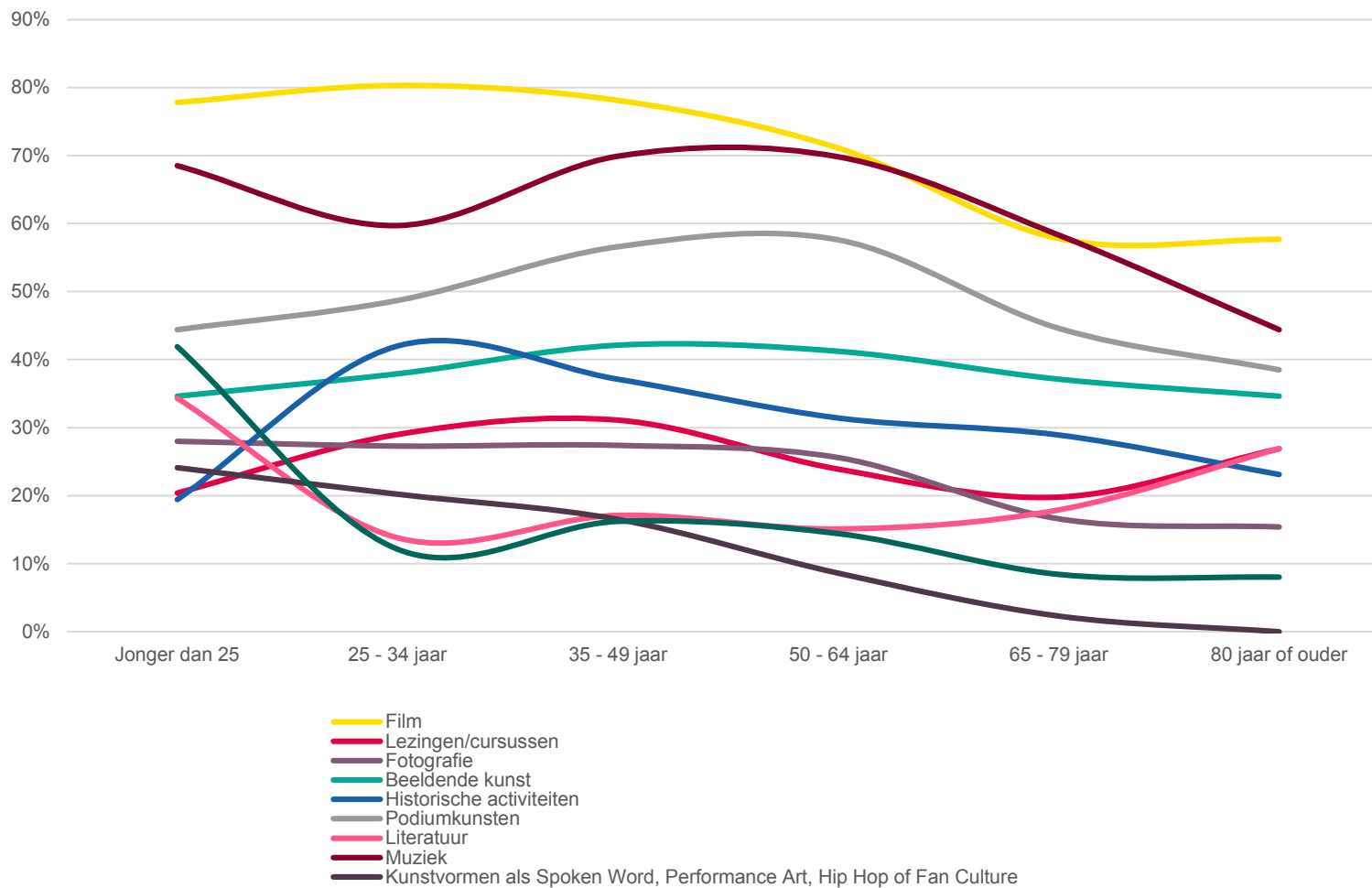
Zoals hierboven te zien, verschilt de populariteit (of impopulariteit) van de verschillende kunstvormen dus weinig per type cultuurgebruiker of per participatiegraad. Het is dus zeker niet het geval dat mensen die vaker meedoen aan culturele activiteiten een groter liefhebber zijn van klassieke kunstvormen.

Wel zijn duidelijke verschillen zichtbaar wanneer gekeken wordt naar de leeftijden van de liefhebbers van bepaalde cultuurvormen genoemd in Figuur 2.5.

Zo neemt bijvoorbeeld het aandeel film liefhebbers aanzienlijk af naarmate de leeftijd vordert, terwijl het aandeel mensen dat geïnteresseerd is in Fotografie of Muziek afneemt in de hogere leeftijdscategorieën.

In [Figuur 2.7](#) op pagina 7 zijn de trendlijnen voor de verschillende vormen van kunst en cultuur naar leeftijd te vinden.

Figuur 2.7: Aandelen geïnteresseerden in bepaalde vormen van cultuur en kunst naar leeftijdscategorie

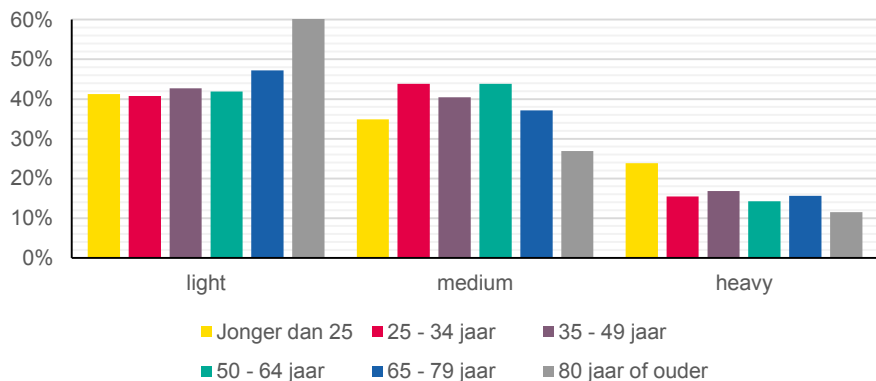
Wanneer de mate van betrokkenheid bij cultuur wordt bekeken vanuit zelfverklaard inkomen en leeftijd, valt met name op dat ouderen en mensen die tot een lage inkomensgroep zeggen te behoren, oververtegenwoordigd zijn in de categorie *light*. Dit kan grotendeels worden verklaard door het gegeven dat er minder geld beschikbaar is om te besteden aan niet-primaire levensbehoeften. Ook de verschillen op wijkniveau kunnen deels worden verklaard door het gemiddeld besteedbaar inkomen van de Schiedamse wijken (zie ook hoofdstuk 5).

Op grond van de in dit onderzoek gestelde vragen is het niet mogelijk een voldoende onderbouwde verklaring te bieden voor de lage mate van cultuurdeelname in de wijken Zuid en Spaland/Sveaparken.

Wanneer de culturele deelname-index groepen worden afgezet tegen leeftijd (Figuur 2.8), valt met name op dat de mate waarin men culturele of creatieve activiteiten onderneemt, sterk afneemt. Er is zowel een verschuiving zichtbaar van heavy naar medium, als van medium naar light in de oudste twee leeftijdscategorieën. Aannemelijk is dat dit samen zal hangen met zowel financieel-economische achteruitgang bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd, als met de toename van fysieke beperkingen.

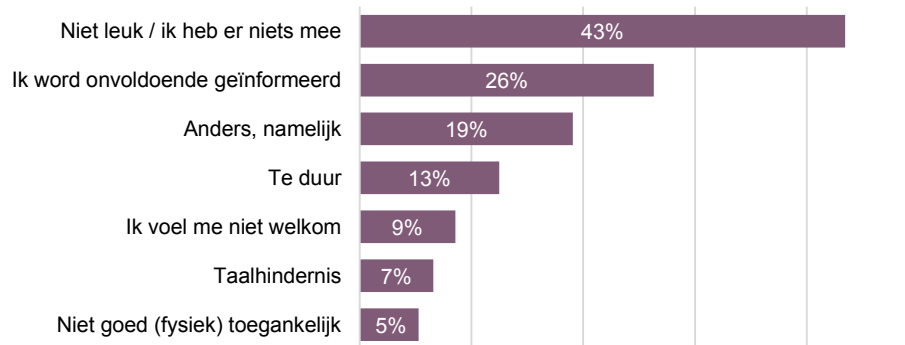
De leeftijdscategorie 50 tot en met 64 is het meest "cultureel actief". De verklaring hiervoor is hoogstwaarschijnlijk een samenspel tussen voldoende financiële middelen en volwassen wordende kinderen, die minder tijd vergen dan voorheen.

Figuur 2.8: Hoe vaak besteedt u tijd en aandacht aan cultuur, kunst en evenementen naar culturele deelname-index?

Aan de 9% die bij de vraag naar de frequentie van cultuurdeelname (Figuur 2.1) aangeeft nooit iets te doen, is gevraagd wat hiervoor de reden is. Op deze vraag geeft 43% van deze groep aan cultuur in brede zin simpelweg niet leuk te vinden.

Figuur 2.9: Kunt u aangeven welke factoren een rol spelen om geen tijd en aandacht te besteden aan cultuur?*

Onder de categorie "anders, namelijk" wordt voornamelijk gezegd dat men het te druk had voor cultuur en/of culturele activiteiten. Ook werd een enkele maal gezegd dat het aanbod niet aansluit bij hun interesses.

*Omdat het geven van meerdere antwoorden mogelijk was, tellen de percentages niet op tot 100%.

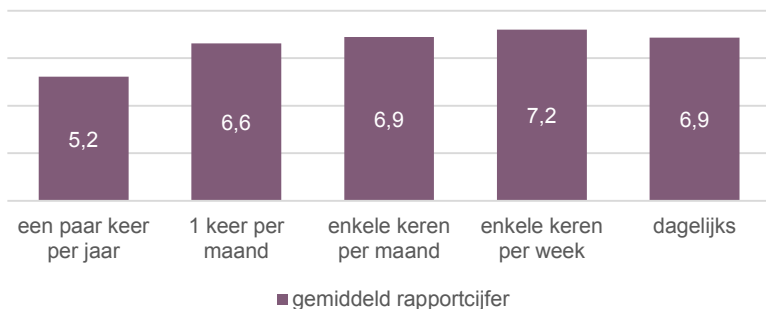
3. Waardering Schiedams cultuuraanbod

Rapportcijfer cultuuraanbod **6,8** (2018: 6,8)

Gemiddeld geven Schiedammers het rapportcijfer 6,8 voor het cultuuraanbod in Schiedam. Dit is gelijk aan het rapportcijfer dat de inwoners in 2018 gaven. Het is opvallend dat de relatieve verschraving van het aanbod door de verplichte sluitingen van de instellingen en het niet doorgaan van evenementen in 2020 t/m 2022 geen blijvende impact heeft gehad op de waardering

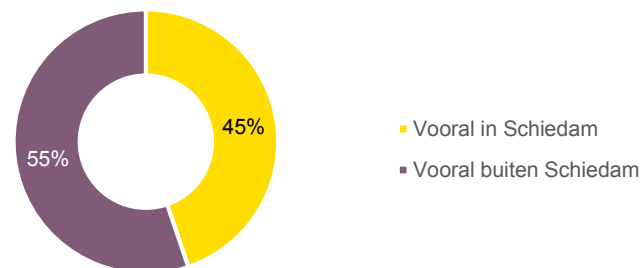
Figuur 3.1: Gemiddeld rapportcijfer voor het S'damse cultuuraanbod naar frequentie cultuurgebruik

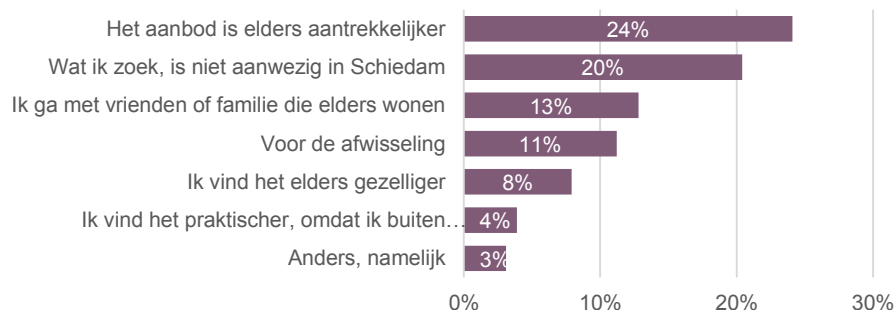
Het is niet geheel verrassend dat de mensen die het minst vaak culturele activiteiten ondernemen, de laagste rapportcijfers geven voor het aanbod in Schiedam.

Meer dan de helft van de Schiedammers geeft aan vooral culturele activiteiten en instellingen te bezoeken buiten hun eigen woonplaats (Figuur 3,2). Gezien de positie van Schiedam in de regio, gelegen naast de zogenaamde centrumgemeente Rotterdam, is dit niet verwonderlijk. In 2018 betrof dit percentage 53,4%. Deze verschuiving valt binnen de marge en is derhalve niet significant.

Figuur 3.2: Waar bezoekt u vooral culturele instellingen, evenementen of culturele activiteiten?

Figuur 3.3: Waarom bezoekt u vooral culturele instellingen, evenementen of activiteiten buiten Schiedam?

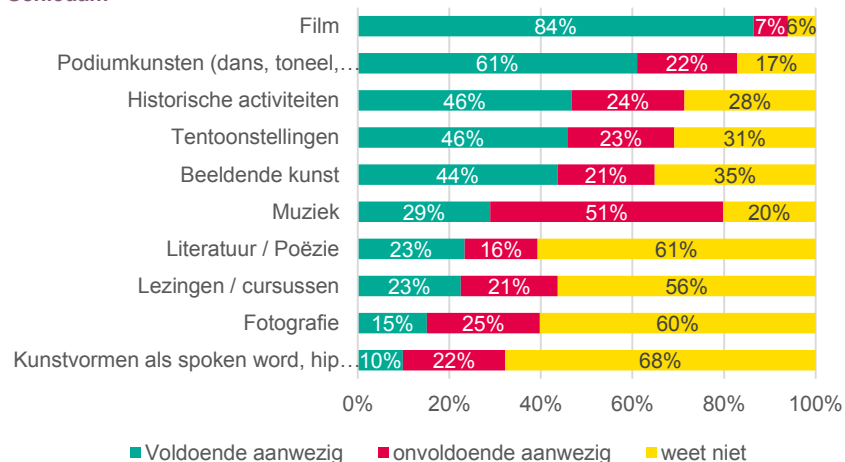
Onder de antwoordcategorie “anders, namelijk...” wordt met name aangegeven dat het culturele aanbod buiten Schiedam groter en breder is. Daarnaast wordt aangegeven dat Rotterdam meer effort steekt in marketing, waardoor men zich eerder bewust is van evenementen en festivals die daar worden georganiseerd.

Opvallend is dat de aandelen “binnen Schiedam” en “buiten Schiedam” niet significant verschillen tussen de drie categorieën van de culturele deelname-index. Wel zijn er verschillen zichtbaar op wijkniveau: Groenoord en Nieuwland zijn de enige wijken waarin het aandeel “vooral in Schiedam” hoger is dan 50%. Uit de zelfverkleerde inkomensgegevens blijkt dat een laag inkomen waarschijnlijk de reden is om minder culturele activiteiten buiten Schiedam te ondernemen. Wanneer we kijken naar leeftijd, kan gesteld worden dat alleen de Schiedammers van 65 jaar of ouder in meerderheid cultuur afnemen binnen Schiedam.

Aanwezigheid culturele instellingen en activiteiten in Schiedam

Gezien het grote aandeel Schiedammers dat cultuur vooral buiten Schiedam beleeft, is het interessant om te zien hoe tevreden de Schiedammer is over het aanbod van verschillende typen cultuur in de stad.

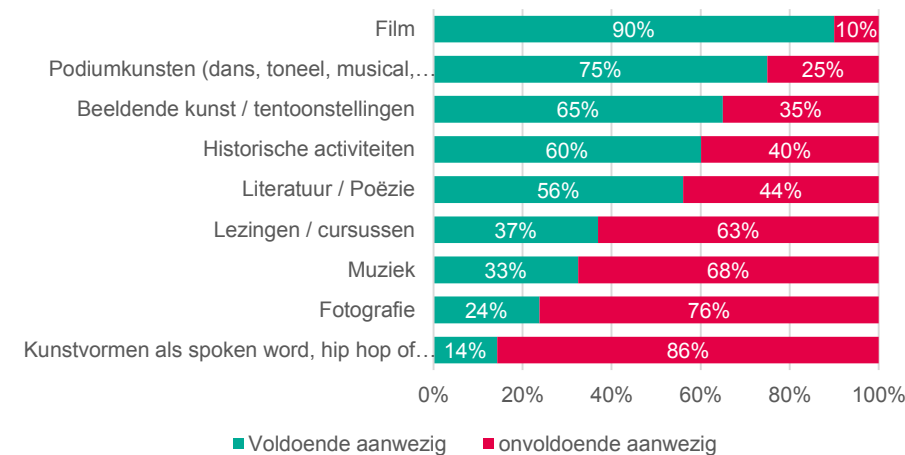
Figuur 3.4: Zijn de onderstaande typen culturele activiteit voldoende aanwezig in Schiedam

Bij diverse antwoordcategorieën in Figuur 3.4 is het aandeel Schiedammers dat “Weet niet / geen mening” antwoord bijzonder hoog. Het is aannemelijk te veronderstellen dat dit de vormen van kunst of cultuur zijn, waarin deze mensen niet – of minder - geïnteresseerd zijn. Immers, wanneer iets je niet interesseert, houd je ook niet bij wanneer en waar dit type activiteiten georganiseerd wordt.

Daarom treft u in Figuur 3.5 de mening over het aanbod van de verschillende cultuurvormen, van die mensen die in deze enquête zelf hebben aangegeven liefhebber te zijn van desbetreffende kunstvorm (zie Figuur 2.5).

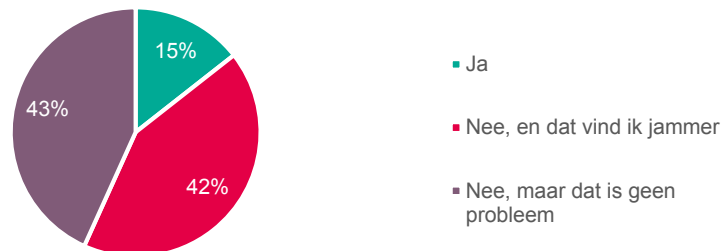
Figuur 3.5: Is dit type culturele activiteit voldoende aanwezig in Schiedam volgens de liefhebbers

Het is evident dat met name de liefhebbers van film zich goed bediend weten binnen de stad. Ook podiumkunsten, historische activiteiten en beeldende kunst zijn in de ogen van de Schiedamse liefhebbers voldoende aanwezig. Fans van muziek, Spoken Word, hip hop, fan culture, fotografie, muziek en lezingen geven aan lokaal een stuk minder aan hun trekken te komen!

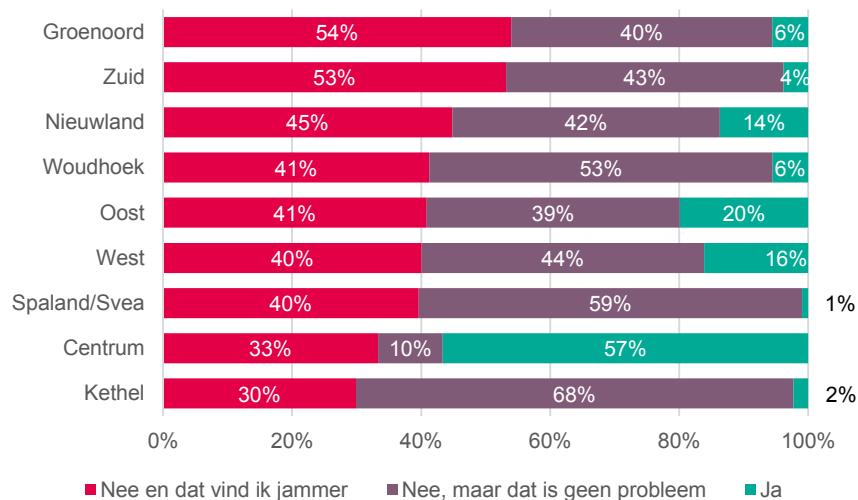
Ook is aan de Schiedammers gevraagd of zij vinden dat er in hun eigen wijk voldoende te doen valt op het gebied van cultuur, kunst en evenementen.

Figuur 3.6: Is er voldoende cultuur in uw wijk?

Op wijkniveau zijn er echter grote verschillen tussen het Centrum en de overige wijken. Allereerst is alleen in het Centrum de meerderheid van mening dat er in de eigen wijk voldoende te doen is op het gebied van cultuur. Oost en West, met respectievelijk 20% en 16%, volgen op grote afstand.

Figuur 3.7: Is er voldoende cultuur in uw wijk? Naar wijk

Als gezegd, alléén de inwoners van het Centrum zijn in meerderheid (57%) van mening dat er in hun wijk voldoende te doen is op het gebied van cultuur. De inwoners van alle overige wijken vinden in grote meerderheid dat er onvoldoende te ondernemen is op cultureel gebied. Deze meerderheden lopen uiteen van 99% in Spaland / Sveaparken, 98% in Kethel en, 96% in Zuid tot 80% in de wijk Oost.

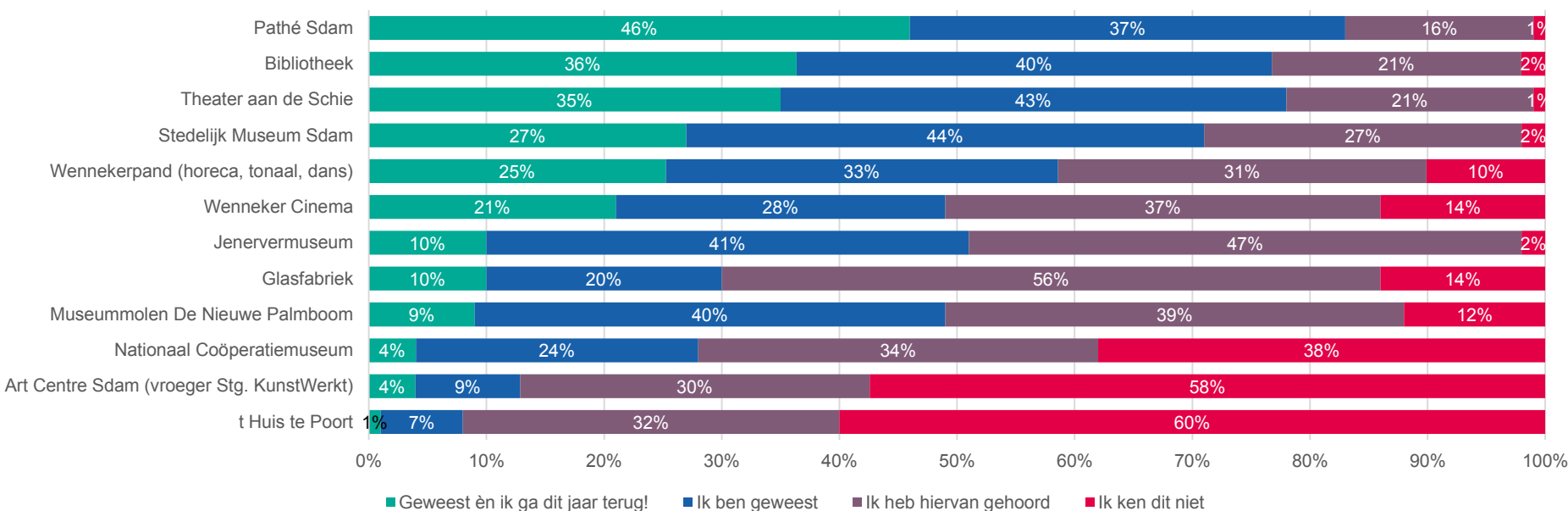
Met name inwoners van Groenord, Zuid en Nieuwland vinden dat er weinig te doen is hun wijk én vinden dat spijtig, terwijl inwoners van Spaland / Sveaparken en Kethel het juist geen probleem vinden dat er hun wijk weinig te beleven is.

Wanneer de antwoorden worden bekeken op leeftijd, moet geconstateerd worden dat met name de Schiedammers onder de 25 én Schiedammers van 65 jaar of ouder aangeven dat er in hun woonwijk onvoldoende cultuur aanwezig is en dat spijtig te vinden. Aannemelijk is dat dit samenhangt met zowel financieel-economische als mobiliteitsfactoren.

4. Bekendheid en bezoek culturele instellingen, evenementen en festivals

Om de bekendheid, populariteit en waardering van het Schiedamse aanbod te meten is aan de respondenten gevraagd in hoeverre zij bekend zijn met de culturele en kunstinstituten die aanwezig zijn in de stad (Figuur 4.1). Ook is gevraagd in welke mate zij bekend zijn met evenementen en festivals die in Schiedam worden georganiseerd (Figuur 4.2). Zij konden hierbij aangeven of zij er wel eens van hadden gehoord, of zij de laatste 12 maanden geweest zijn en of zij dit jaar terug zouden gaan.*

Figuur 4.1: Kent u de volgende culturele instellingen in Schiedam? Welke van deze heeft u de afgelopen 12 maanden bezocht? En naar welke gaat u nog een keertje terug?

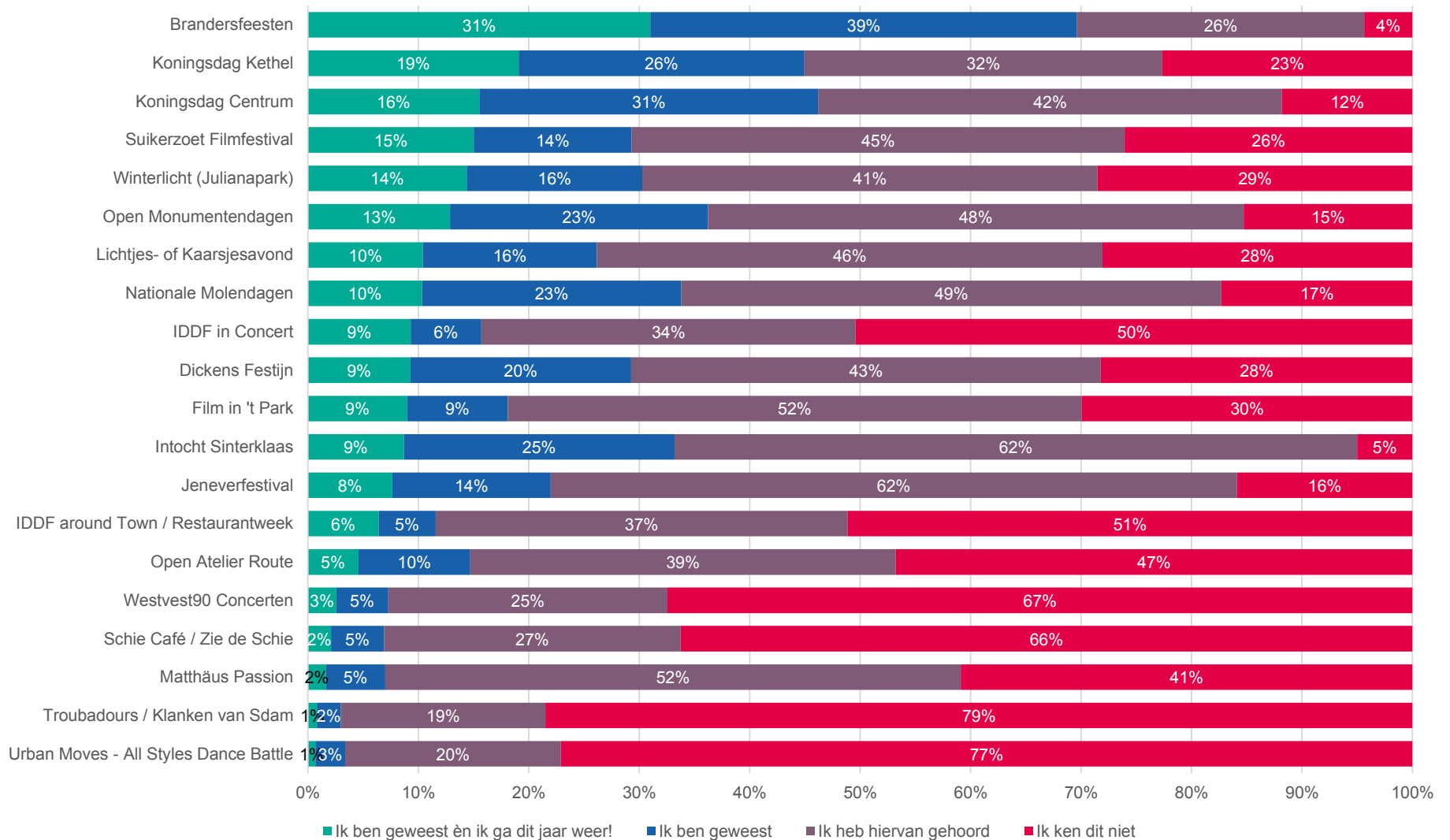

Voor nagenoeg alle instellingen in onderstaande grafiek geldt dat hoe ouder de Schiedammers, hoe beter bekend ze zijn met de culturele instellingen. De enige uitzondering op deze regel is Pathé. Ook voor de culturele activiteiten, evenementen en festivals op de volgende pagina geldt dat het aandeel mensen dat er niet mee bekend is, afneemt naarmate de leeftijd toeneemt.

Het mag als niet-verrassend worden verondersteld dat mensen die aangeven veel aan en met cultuur te doen, in hogere mate bekend zijn met zowel de culturele instellingen als de georganiseerde evenementen.

* Omdat de formulering van de vraag is gewijzigd ten opzichte van het laatst gehouden onderzoek in 2018, is een vergelijking met voorgaande rapportages niet goed mogelijk

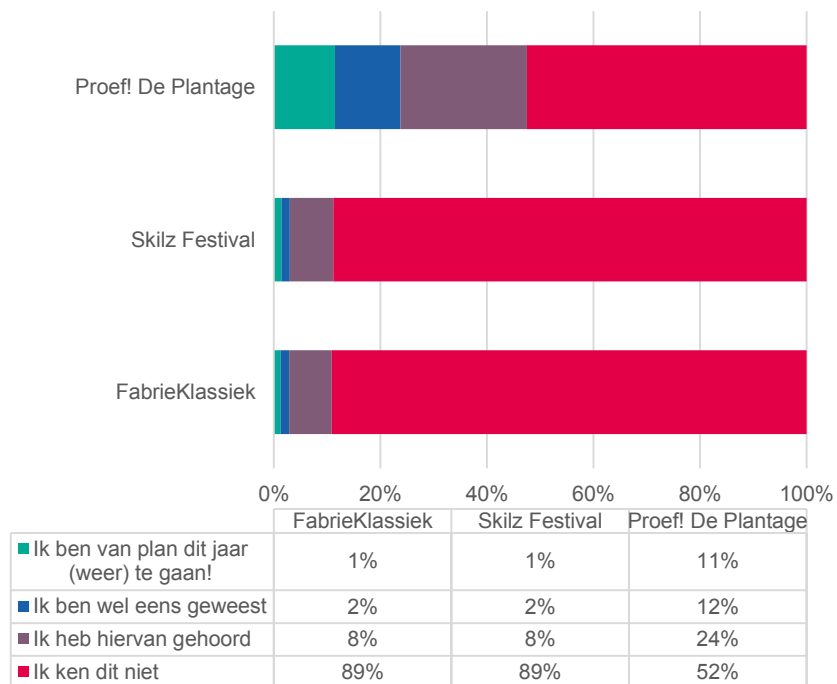
Figuur 4.2: Kent u de volgende festivals en evenementen in Schiedam? Welke van deze heeft u de afgelopen 12 maanden bezocht? En naar welke gaat u nog een keertje terug?

Om de verspreiding van COVID-19 te beperken zijn in de jaren 2020 t/m 2022 veel evenementen en festivals uitgesteld of niet doorgedaan. Van een aantal van deze evenementen was tijdens de veldwerkperiode (vrij) zeker bekend dat ze in 2023 doorgang zouden vinden. Daarom is ook over deze evenementen gevraagd naar bekendheid, waardering en populariteit (Figuur 4.3).

Figuur 4.3: Door de coronacrisis is een aantal festivals de afgelopen jaren niet doorgedaan. Dit jaar worden deze naar alle waarschijnlijkheid wel weer georganiseerd.

Kent u onderstaande festivals en evenementen in Schiedam? Welke van deze heeft u wel eens bezocht? En welke bent u van plan dit jaar te bezoeken?

Om te kunnen bepalen of het cultuuraanbod in Schiedam voldoende breed is en alle Schiedammers bedient, is aan de respondenten gevraagd of zij iets missen in het Schiedamse cultuuraanbod. In Figuur 4.4 zijn alle genoemde onderwerpen gesorteerd in categorieën. In de Bijlagen treft u de volledige turflijst met subcategorieën aan.

Figuur 4.4: Wat mist u in Schiedam? Gecategoriseerd naar thema

Categorie	aantal maal genoemd
Muziek	125
Festivals	85
Meer inclusieve evenementen	38
Meer aanbod buiten het Centrum	25
Thematische markten	23
Cursussen en workshops	23
Historische evenementen en activiteiten	19
Theater en Podiumkunsten	18
Sport- en bewegeevenementen	16
Film	14
Kleinschalig aanbod	14
Duurzaamheid en groen	11
Toegankelijke evenementen (financieel en/of fysiek)	10
Totaal	423

Nadere analyse van de beoordeling van en animo voor het cultuuraanbod

Als we de gegeven antwoorden uit Figuur 4.1 combineren met de antwoorden op de vragen “In welke vormen van kunst en cultuur bent u geïnteresseerd?” (Figuur 2.5) en “Zijn deze vormen van cultuur voldoende aanwezig in Schiedam” (Figuren 3.4 en 3.5) kan indicatief het volgende worden vastgesteld:

- Het aandeel Schiedammers dat een culturele instelling heeft bezocht verschilt niet bijzonder tussen de liefhebbers van desbetreffende kunstvorm en mensen die aangeven hierin niet geïnteresseerd te zijn.
- Het voornemen om desbetreffende instelling of activiteit opnieuw te bezoeken is wel aanzienlijk hoger onder de mensen die aangeven dit type culturele activiteit of instelling leuk te vinden.
- Liefhebbers van een bepaalde kunstvorm zijn gemiddeld vaker van mening dat Schiedam binnen deze kunstvorm voldoende aanbod heeft dan mensen die aangeven geen liefhebber te zijn.

Om bovenstaande vast te kunnen stellen, is gekeken naar de vier typen van cultuur (Figuur 2.7) waarin de meeste interesse is: film, muziek, podiumkunsten en beeldende kunst.

Zo is bij de categorie Film bekeken wat de liefhebbers en mensen die hierin niet geïnteresseerd zijn hebben geantwoord op de vragen over Pathé Schiedam (4.1), Wenneker Cinema (4.1), Suikerzoet Filmfestival (4.2) en Film in het Park (4.2).

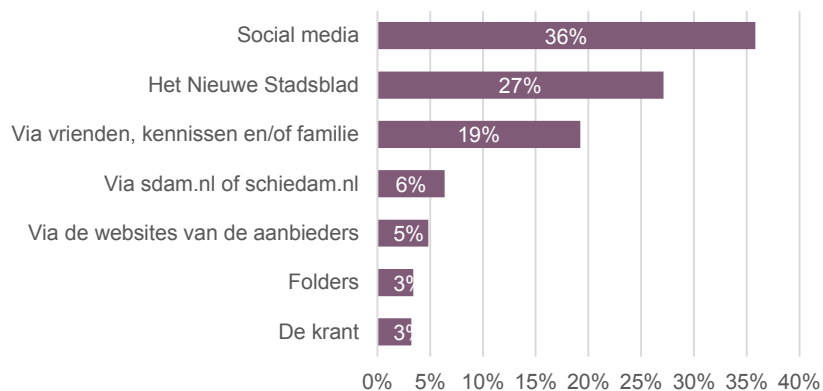
De aantallen respondenten voor deze deelantwoorden zijn aan de lage kant om harde conclusies te trekken. De constatering is derhalve slechts indicatief.

- Kijkend naar de verschillen tussen “ik ben geweest” en “ik ben geweest en ik ga terug!”, mag worden geconcludeerd dat de liefhebbers van de van toepassing zijnde kunst- of cultuurvorm in veel hogere mate van plan zijn de activiteit te herhalen.
- Verder valt op dat met name de Schiedamse filmfestivals onder de mensen die aangeven geïnteresseerd te zijn in deze cultuurvorm nog aan bekendheid kunnen winnen. Zo geeft 29% van de film liefhebbers aan dat ze “Film in ‘t Park’ niet kennen en 26% dat ze nog nooit van “Suikerzoet” hebben gehoord. De cijfers onder de mensen die hebben aangegeven geen liefhebber van film te zijn, wijken nauwelijks af.
- Onder de liefhebbers van Beeldende kunst en tentoonstellingen, valt op dat meer dan één op de drie (34%) onbekend is met het Nationaal Coöperatiemuseum. Dit is aanzienlijk hoger dan bijvoorbeeld bij een eveneens klein museum als Museummolen De Nieuwe Palmboom (10%).
- Het beeld uit hoofdstuk 3, dat Schiedammers van mening zijn dat het muziekaanbod in de stad onvoldoende is (Figuur 3.4), wordt bevestigd door het analyseren van de gegeven antwoorden bij vraag 2.5:
  - Maar liefst 68% van de muziekliefhebbers geeft aan dat er onvoldoende muziekaanbod is in de stad. Zelfs van de Schiedammers die minder of niet van muziek houden, geeft nagenoeg de helft aan dat er onvoldoende muzikale activiteiten of –podia zijn (48%).
  - Ook de gegeven antwoorden op de open vraag wat men mist in Schiedam (Figuur 4.4) bevestigen het beeld dat de inwoners ontevreden zijn over het (live-) muziekaanbod in de stad.

Hoe worden Schiedammers geïnformeerd over culturele activiteiten?

De bekendheid van enkele culturele instellingen en een aantal evenementen onder de Schiedammers is beperkt. Om de bekendheid te vergroten is aan de respondenten gevraagd op welke wijze zij informatie verkrijgen over de beschikbare culturele instellingen, evenementen en activiteiten. In Figuur 4.5 treft u de resultaten van alle Schiedammers.

Figuur 4.5: Hoe krijgt of vindt u de meeste informatie over activiteiten en evenementen?

Nadere analyse

Als de verschillende manieren om informatie over de culturele programmering te verkrijgen worden geanalyseerd, valt een aantal zaken op:

- Social media is het belangrijkste informatiekanaal voor de Schiedammers tussen de 25 en 65 jaar.
- Het Nieuwe Stadsblad is de voornaamste informatiebron voor Schiedammers van 65 jaar of ouder (maar liefst 52% van de mensen tussen 65 t/m 79 jaar).

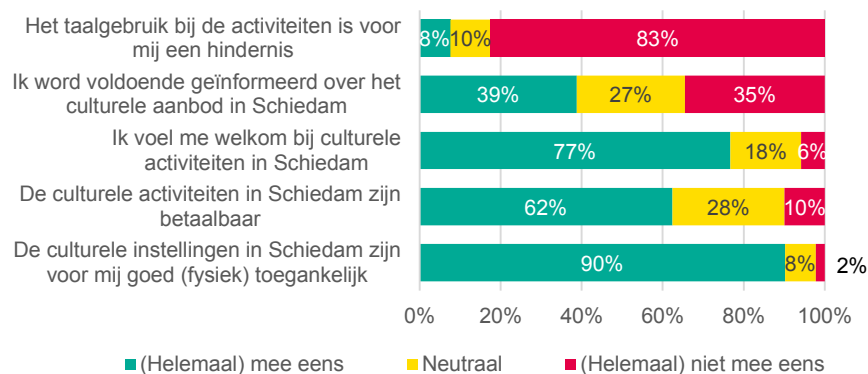
- Schiedammers jonger dan 25 ontvangen de meeste informatie via vrienden, kennissen en familie.
- Folders hebben voor alle leeftijdscategorieën en alle wijken een laag bereik. De hoogste "uitschieter" is het centrum met 7%.
- Van de inwoners van Schiedam Zuid zegt bijna de helft de informatie voornamelijk via social media te ontvangen (47%).
- Schiedam.nl en Sdam.nl worden het meest gebruikt door de inwoners van Kethel (11%).
- Er zijn geen significante verschillen tussen de heavy, medium en light participanten, met uitzondering van de website van de culturele instellingen en evenementen zelf (light: 1% versus 7% voor de heavy cultuurgebruikers).

5. Toegankelijkheid en inclusie

In het Coalitieakkoord 2022-2026 en het bijbehorende Ambitiedocument heeft het Schiedamse college van burgemeester & wethouders aangegeven belang te hechten aan een stad waar alle inwoners zich thuis voelen. Binnen de gemeenschappelijke normen en waarden, moeten alle inwoners de ruimte krijgen om volwaardig mee te draaien in de samenleving. Om te beoordelen of de gemeentelijke inspanningen op cultureel gebied de inwoners voldoende bereiken, zijn mogelijke beperkingen die Schiedammers ervaren in hun engagement van het culturele aanbod, in beeld gebracht.

Figuur 5.1: Stellingen toegankelijkheid in brede zin

Nadere analyse

Bijna 4 op de 10 Schiedammers geven aan de bestaande instellingen en de georganiseerde activiteiten niet zonder meer betaalbaar te vinden. Met name Schiedammers jonger dan 25 en Schiedammers ouder dan 65 jaar geven dit aan. Van de Schiedammers die zelf verklaren een laag inkomen te hebben, zegt zelfs meer dan een kwart de activiteiten niet-betaalbaar te vinden.

Het spreekt voor zich dat mensen met beperkte financiële middelen vaker aangeven dat culturele activiteiten (te) duur voor hen zijn. Bij beperkte middelen gaat immers een relatief groot deel van deze inkomsten naar vaste lasten voor primaire bestaansmiddelen. Daarnaast staan de kosten voor entree zelden op zich; aanvullende kosten voor reizen, consumpties of soms zelfs toiletbezoek zijn vaak lastig te vermijden.

Uit Figuur 5.1 blijkt dat slechts circa 4 op de 10 Schiedammers vindt voldoende informatie te ontvangen over de cultuuragenda van en in Schiedam. Uit Figuur 4.4 valt eveneens op te maken dat de meeste communicatiemethoden over de culturele activiteiten inspanningen van de Schiedammers zelf vereisen. Alleen het Nieuwe Stadsblad en folders komen automatisch naar de mensen toe, maar het bereik hiervan is onder veel doelgroepen slecht te noemen.

Opvallend is dat het oordeel over de informatievoorziening onder alle groepen Schiedammers (wijk, leeftijd, inkomen, cultuurparticipatiegraad) ongeveer gelijk verdeeld is.

Inwoners van Schiedam Zuid (11,6%) en Nieuwland (12,1%) voelen zich significant vaker niet welkom bij de culturele activiteiten.

Zowel voor taalhindernissen, als voor problemen met fysieke toegankelijkheid geldt dat het - vanwege de lage aantallen - niet mogelijk is deze betrouwbaar en binnen een acceptabele foutmarge naar achtergrondkenmerk uit te splitsen. *Indicatief* kan wel worden gesteld dat de taalbarrière het meest frequent wordt beleefd in de wijken Nieuwland, Oost en Woudhoek en onder de groep Schiedammers die aangeeft een laag inkomen te hebben.

Omdat de stellingen in Figuur 5.1 ook als antwoord konden worden gegeven als reden cq oorzaak om nooit iets aan cultuur te doen (Figuur 2.9), kunnen deze in samenhang bekeken worden.

6. Aandachtspunten Cultuurbeleid

De gemeente Schiedam kan in het toekennen van subsidies en bij het vaststellen van beleidsdoelstellingen voor verschillende accenten kiezen. Om erachter te komen wat de Schiedammers zelf betekenisvol vinden, is daarom aan hen gevraagd 4 mogelijke beleidsdoelen op volgorde van belangrijkheid te zetten.

Om de rangorde toe te passen is door het Kenniscentrum een weging toegepast: aan plek 1 worden 4 punten toegekend, aan de tweede plek 3, de derde plek levert 2 punten op en de laatst gekozen beleidsdoelstelling krijgt 1 punt.

Dit leidt tot de uitslag als weergegeven in Figuur 6.1. Het moge duidelijk zijn dat de top 2 dicht bij elkaar zit..

Figuur 6.1: Belang van beleidsdoelen volgens respondenten

Prio	Beleidsdoel	Behaalde aantal punten*
1	Meer culturele activiteiten en evenementen om de sociale verbinding tussen Schiedammers te vergroten en het welzijn te verbeteren	3659
2	Meer evenementen en culturele activiteiten in de binnenstad	3636
3	Meer mogelijkheden voor jongeren om zelf cultuur te beoefenen (muziek, workshops, dans, etc)	3254
4	Meer activiteiten en evenementen voor minderheden (ouderen, mensen met een migratieachtergrond, LGBTQIA+, mensen met beperkingen, etc)	2381

* Omdat binnen de democratische spelregels aan eenieders stem dezelfde waarde wordt toegekend, is er bewust voor gekozen de uitslag van deze rangordevraag niet uit te splitsen naar achtergrondkenmerken.

Bijlage – turflijst “Wat mist u in Schiedam?”

Categorie	Subcategorie	Aantal maal genoemd
Historisch	Meer doen met water/havens/havendagen/oude schepen	6
	Historische evenementen met re-enactment	11
	Oude ambachten	2
		19
Muziek	Muziekpodium/livemuziek in kroegen/concerten	67
	Dancegelegenheid of -festival	15
	Meer muziek op straat/livemuziek	8
	Alternative	1
	Blues	1
	Koren/taptoe	12
	Flamenco	1
	Jazz	4
	Nederlandstalig	2
	Klassiek	3
	Afropop	1
	Muziekfestival Beatrixpark	9
	Bevrijdingsconcert	1
		125
Theater en podiumkunsten	straattheater	5
	Straatkunst	2
	Klassiek toneel	1
	Livemuziek op straat	8
	Spoken Word	2
		18
Cursussen en Workshops	Architectuurwandelingen	4
	Muziekschool/workshops/cursussen	12
	Lezingen	3
	Fotografie (cultuurscouts)	2
	Urban Dance	2
		23

Categorie	Subcategorie	Aantal maal genoemd
Kleinschaige optredens	klassieke concerten/huiskamerconcerten/dichtersavonden/leesclubs	14
Festivals en evenementen	Grote festivals als Maasboulevardfeest/Brandersfeesten	45
	eten en drinken/culinair	17
	Gondelvaart tijdens de Brandersfeesten	12
	Where we've Met	2
	Brassa Day	1
	Keti Koti	1
	Pasar Malam	2
	Aleidafeesten Julianapark	2
	Lichtjesfestival	2
	Meer zoals de Wereldrecordpoging Lipdub Schiedam 2012	1
	85	
Film	Doek!	8
	Arthouse	6
		14
Sport en Bewegen	Hardloopwedstrijden/bewegingsactiviteiten/gezamenlijke wandelingen/zwemtochten	16
Duurzaamheid en groen	Verborgten Tuinen/tuinenroute/landschap	11
Toegankelijkheid	Gratis of goedkoop	6
	Beter fysiek toegankelijk	4
		10
Inclusiviteit	Meer voor jongeren	10
	Meer voor kinderen	8
	Meer aanbod voor en van Schiedammers met een migratie-achtergrond	19
	Schiedamse Vrouwen	1
	38	

Categorie	Subcategorie	Aantal maal genoemd
Markten	Maker's Market	5
	Ondernemersmarkt	2
	Farmer's Market	2
	Braderie/Vlooiemarkten/Antiekmarkt	14
		23
Meer buiten het Centrum	in andere wijken dan het centrum/in Noord	17
	Koningsdag Kethel in oude stijl	8
		25

gemeente
Schiedam

Maak kans
op een
bioscoopbon
t.w.v. € 50,-

Doe de
Cultuur
Check!

Geef je mening over het
cultuuraanbod in Schiedam

